NUTA BULLETIN
FORTNIGHTLY JOURNAL OF NAGPUR UNIVERSITY TEACHER'S ASSOCIATION
Regd. No. ATI 263 *Licensed to post without prepayment No. ATI 10
YEAR : 24) 1st July, 1999 (NO : 6

७ जुलै ९९ रोजी 'जेलभरो'

MAHARASHTRA FEDERATION OF UNIVERSITY & COLLEGE TEACHERS' ORGANISATIONS

महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाच्या रविवार, दिनांक २७ जून १९९९ रोजी मुंबई येथे झालेल्या बैठकीत सम्मत करण्यात आलेला ठराव

एक रुपयाचे देखील अर्थसहाय्य केंद्रशासनाने दिलेले नाही, अशा २० लाख कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशी लागू करण्याचे शासननिर्णय निर्गमित होऊन काही महिन्यांचा कालावधी झालेला आहे. त्याची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी सुरुही झालेली आहे. मात्र ७२० कोटी रुपयाचे (८० टक्के) अर्थसहाय्य ज्यांच्याबाबतीत केंद्र शासनाने बारा महिन्यापूर्वीच देऊ केलेले आहे त्या काही हजार विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या बाबतीत मात्र **महाराष्ट्र शासनाने अजूनही निर्णय न घेतल्यामुळे महाराष्ट्राच्या उच्च शिक्षण व्यवस्थेमध्ये अत्यंत असंतोषाचे व अस्वस्थतेचे वातावरण निर्माण झाले आहे.**

२. असंतोष व अस्वस्थता याबरोबरच इतर सर्वांबाबत निर्णयाची अंमलबजावणी सुरू झाली, मात्र विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या बाबतीत निर्णयच झाला नाही, याचा परिणाम म्हणून महाराष्ट्राच्या एकूणच शिक्षण व्यवस्थेमध्ये विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांना अपमानजनक वागणूक देणारी व मानसिकदृष्ट्या डिवचणारी स्थिती निर्माण झालेली आहे. **शासनाच्या अनिर्णयामुळे उद्भवलेल्या या स्थितीबाबतची कैफियत लोकांच्या समोर नेण्याशिवाय दुसरा कोणताही उपाय आमच्यासमोर उरलेला नाही.**

३. पाचव्या वेतन आयोगाने सर्वात कनिष्ठ पदावर शासनात काम करणाऱ्या सेवकाची (शिपाई, फरास, स्विपर, चहा तयार करणारा सेवक) किमान वेतनश्रेणी काय असावी? याबाबत केलेल्या शिफारसी विचारात घेऊन केंद्रशासनाने सर्वात खालच्या पदाची वेतनश्रेणी २५५०-३२०० अशी ठरवून दिलेली असून महाराष्ट्र शासनाने सुद्धा ती धोरणात्मक निर्णय म्हणून मान्य केलेली आहे. आज याचा परिणाम असा झालेला आहे की, विद्यापीठामध्ये शिपायाची नेमणूक २५५० या मूळ वेतनावर होत असून अधिव्याख्यात्याची नेमणूक २२०० रुपये या मूळ वेतनावर होत आहे. कुलगुरुंच्या स्वीय सहाय्यकाची नेमणूक ८००० रुपये या मूळ वेतनावर होत असून खुद्द कुलगुरुंची नेमणूक ७८०० रुपये या निश्चित वेतनावर होत आहे. एम.ए./एम.एस्सी, पी.एच.डी, डी. लीट पदव्याधारक विद्यापीठातील विभागप्रमुखांची नेमणूक "प्रोफेसर" या पदावर ४५०० रुपये या मूळ वेतनावर होत आहे, तर त्या विभागप्रमुखांच्या कार्यालयामध्ये अधिक्षक या पदावर होणारी नेमणूक ६५०० रुपये या मूळ वेतनावर होत आहे. एस.एस.सी किंवा तत्सम पी.टी.सी. असलेल्या प्राथमिक शिक्षकांची नेमणूक ४५०० रुपये या मूळ वेतनावर ४५००-७००० या वेतनश्रेणीत होत असून किमान पी.एच.डी. असल्याशिवाय विद्यापीठामध्ये किंवा महाविद्यालयामध्ये ज्या पदावर निवड होऊ शकत नाही त्या "रिडर" या पदावरील नेमणूक ३७०० रुपये या मूळ वेतनावर ३७००-५७०० या वेतनश्रेणीमध्ये होत आहे.

४. विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांना व एकूणच उच्चशिक्षण व्यवस्थेला लज्जास्पद असलेली ही स्थिती हाणून पाडण्याचा ठाम निर्धार व्यक्त करण्यात येत आहे. आंदोलनाचा पुढील कार्यक्रम यापूर्वीच निश्चित करण्यात आलेला आहे. :-

"(१) बुधवार, दिनांक ७ जुलै १९९९ रोजी १ दिवसाचा लाक्षणिक संप (२) बुधवार, दिनांक २१ जुलै १९९९ पासून बेमुदत संपाला सुरुवात. (३) संप सुरू झाल्यानंतर तिसऱ्या दिवशीपासून म्हणजे शुक्रवार, दिनांक २३ जुलै १९९९ पासून महाराष्ट्रातील कोणत्याही ठिकाणी राज्यमंत्री, मंत्री, उपमुख्यमंत्री, मुख्यमंत्री उपस्थित असतील त्या सार्वजनिक

२१ जुलै ९९ पासून बेमुदत संपाचा ठाम निर्णय

७ जुलै १९९९ रोजी लाक्षणिक संप

कार्यक्रमाच्या स्थळी, काळे झेंडे दाखवून निदर्शने करणे."

५. या आंदोलन कार्यक्रमाची पूर्वसूचना महाराष्ट्राच्या मा. मुख्यमंत्र्यांना १५ एप्रिल १९९९ रोजी पहिल्यांदा व त्यानंतर पुन्हा एकदा दिनांक ३१ मे, १९९९ रोजी दुसऱ्यांदा, निवेदन सादर करून यापूर्वीच दिलेली आहे. आंदोलनाच्या **या कार्यक्रमाची ठामपणे अंमलबजावणी करण्याचा निर्णय घेण्यात येत आहे.** विधानपरिषदेच्या मा. सभापतींनी "१५ जून १९९९ पर्यंत याबाबतचा निर्णय करा" असा स्पष्ट निदेश १ एप्रिल १९९९ रोजी सभागृहामध्ये दिलेला असतांना व "अर्थात जो निर्णय होणार आहे तो कॅबिनेटसमोर जाणार आहे. १५ जूनपर्यंत करावयाचे आहे". असे स्पष्ट आश्वासन दिनांक २० एप्रिल १९९९ रोजी विधानपरिषदेत मा. उच्च शिक्षण मंत्र्यांनी दिलेले असतांना अजूनही शासननिर्णय निर्गमित होऊ नये याबद्दल तीव्र खेद व्यक्त करण्यात येत आहे. पिठासीन अधिकाऱ्यांनी दिलेले निदेश व सभागृहामध्ये स्पष्टपणे कबूल करूनसुद्धा शासननिर्णय निर्गमित न होणे यावरून सांसदीय पद्धती, प्रथा व व्यवस्था याबाबतचे जे औधत्त्य प्रकट होत आहे **त्याचा तीव्र निषेध म्हणून दिनांक ७ जुलै १९९९ रोजी जेलभरो आंदोलनाचा कार्यक्रम घोषित करण्यात येत आहे.** त्यादिवशी प्रत्येक जिल्ह्याच्या जिल्हाधिकारी कार्यालयावर त्या त्या जिल्ह्यातील विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षक दुपारी १२.०० वाजता मोर्चाने जातील व "जिल्हाधिकारी कार्यालयाचे कामकाज बंद पाडणे" हा आंदोलनाचा कार्यक्रम शांततापूर्ण मार्गाने अमलात आणतील, असे करीत असतांना ते स्वतःला अटक करवून घेतील.

६. १० डिसेंबर १९९८ ला २० लाख कर्मचाऱ्यांचा शासननिर्णय निर्गमित झाला व विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांसाठीचा शासननिर्णय निर्गमित होत नव्हता तेव्हांच जानेवारी ते एप्रिल १९९९ या चार महिन्याच्या काळात संप किंवा परीक्षा बहिष्कार यासारख्या आंदोलनाचा वापर करावा अशा प्रकारच्या प्रचंड दबाव येत असतांना महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाने विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांना सबुरीचा सल्ला दिला. विशेषतः विद्यार्थ्यांच्या परीक्षा समोर असतांना अशा प्रकारचा निर्णय होऊ नये, हाच असा सबूरीचा सल्ला देण्यामागे हेतू होता.

७. देशासमोर आज असलेली स्थिती लक्षात घेता आंदोलनाचा हा कार्यक्रम राबवितांना महासंघाला तीव्र दुःख होत असले तरी या अपमानास्पद स्थितीतून बाहेर पडण्यासाठी शासनाने आमच्यासमोर दुसरा कोणताही पर्याय शिल्लक ठेवलेला नाही हे नमूद करण्यात येत आहे. देशाचे पंतप्रधान मा. श्री. अटलबिहारी वाजपेयी व शिक्षणमंत्री श्री. मुरली मनोहर जोशी यांच्या नेतृत्वाखालील केंद्र शासनाने देशभरातील प्राध्यापकांना जो न्याय दिला, तो महाराष्ट्रामध्ये लागू करावा म्हणून ७२० कोटी रुपये देऊ केले, यास एक वर्ष होऊन गेले, तरी निर्णय न घेणाऱ्या महाराष्ट्र शासनावरच या आंदोलनातून उद्भवणाऱ्या सर्व परिणामांची जबाबदारी असेल हेही नमूद करण्यात येत आहे.

८. हे करीत असतांना मूळ निर्णयाप्रमाणे या २१ जुलै १९९९ पासून सुरू होणाऱ्या बेमुदत संपामध्ये महाराष्ट्रातील माध्यमिक शिक्षक सुद्धा सहभागी होणार होते. परंतु त्यांच्या वेतनपुनर्रचनेची महत्वपूर्ण मागणी मान्य करणारा शासननिर्णय १३ मे १९९९ रोजी शासनाने निर्गमित केलेला असल्यामुळे त्यांनी बेमुदत संप आंदोलनामध्ये सहभागी होऊ नये अशी महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक शिक्षक महामंडळाला विनंती करण्यात येत आहे.

संभाजी जाधव
सचिव
महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघ

सी.आर.सदाशिवन
अध्यक्ष
महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघ

संप सुरू झाल्यानंतर तिसऱ्या दिवशीपासून म्हणजे शुक्रवार, दिनांक २३ जुलै १९९९ पासून महाराष्ट्रातील कोणत्याही ठिकाणी राज्यमंत्री, मंत्री, उपमुख्यमंत्री, मुख्यमंत्री उपस्थित असतील त्या सार्वजनिक कार्यक्रमाच्या स्थळी, काळे झेंडे दाखवून निदर्शने करणे.

[illegible]

(परिच्छेद ३२)

[illegible]

प्रा.बी.टी.देशमुख

विधान परिषद सदस्य

१) विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांना पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशी लागू करतांना महाराष्ट्रामध्ये जी भेदभावपूर्ण वागणूक दिली जात आहे, त्याची चिकित्सा करतांना **वेतन आयोगाची गरज का भासते?** हे प्रथम पाहिले पाहिजे. वेतन आयोगाचा जन्म हा काही गेल्या पाच-पन्नास वर्षातील नाही. वेतन आयोगाची ही व्यवस्था गेल्या शतकात सुद्धा होती असे दिसून येते. ब्रिटिशांच्या काळामध्ये या धर्तीवर रॉयल कमिशन नेमले जात होते. सन १८८६-८७ मध्ये अैचिसन कमिशन नेमलेले होते. त्यानंतर सन १९१२-१५ मध्ये इस्लींग्टन कमिशन नेमले होते. शासकीय कर्मचारी, व नंतर निमशासकीय संस्थामध्ये काम करणारे जे कर्मचारी आहेत यांना जे काही वेतन आपण लागू करतो ते रुपयामध्ये असते. रुपयाचे मूल्य, वेतनधारकांचा काही संबंध नसलेल्या घटकांमुळे घटत जाते. त्यावर उपाय म्हणून अशाप्रकारच्या वेतन आयोगाची नियुक्ती करायची आणि **रुपयांचे घसरलेले मुल्य लक्षात घेऊन वेतनश्रेण्यांच्या पूनर्रचनेची शिफारस करायची अशाप्रकारचा उद्देश यामागे असतो.**

२) स्वातंत्र्यानंतर दहा ते तेरा वर्षाच्या फरकाने आतापावेतो अशाप्रकारचे पाच आयोग नेमले गेले. वेतन आयोगाच्या कामाविषयीचे स्वरुप पाचव्या केंद्रीय वेतन आयोगाने आपल्या अहवालातील परिच्छेद क्रमांक १.३ मध्ये सांगितले आहे. त्यामध्ये असे म्हटलेले आहे की :-

"Pay Commission are a device by which an independent body investigates the demands of Central Government employees and submits its recommendations which are binding on both Government and its employees. Conceptually, they fall short of a forum for collective bargaining, but **they do provide an opportunity for a periodic review** by an outside body in whom both the Government and the employees have confidence."

३) या वेतन आयोगांनी अतिशय महत्वपूर्ण भूमिका यापूर्वीच्या काळामध्ये बजावलेली दिसून येते. रुपयांचे घसरलेले मूल्य लक्षात घेऊन आपल्या शिफारशी दर १०/१२/१३ वर्षांनी या आयोगांनी केलेल्या आहेत. या वेतन आयोगाच्या शिफारशी तोलामोलाच्या मानल्या जातात व न्यायालय त्यामध्ये शक्यतो हस्तक्षेप करीत नाही. सुप्रीम कोर्टाने यापूर्वी निर्णय दिलेले आहेत की, आम्ही या वेतन आयोगाच्या कामामध्ये ढवळाढवळ करणार नाही. विशेष काही गोष्ट असेल त्या वेळीच लक्ष देऊ. सर्वोच्च न्यायालयाने वेतन आयोगाच्या बाबतीत घेतलेली ही स्थिर भूमिका आहे. एका निर्णयामध्ये (State of U.P. and Others Vs J.P.Chaurasia and Others 1989 (1) SCC 121) सर्वोच्च न्यायालयाने स्पष्टपणे असे नमूद केलेले आहे की, :-

---

MAHARASHTRA FEDERATION OF UNIVERSITY & COLLEGE TEACHERS' ORGANISATIONS

महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाच्या रविवार, दिनांक २७ जून १९९९ रोजी मुंबई येथे झालेल्या बैठकीत सम्मत करण्यात आलेला ठराव

मुंबई, दिनांक २७ जून १९९९

भारत-पाक सीमेवर, विशेषतः कारगिल, द्रास, बटालिक भागात, प्रतिकूल हवामान व विपरित भौगोलिक परिस्थितीत आपल्या छातीचा कोट करून भारतीय सीमेचे संरक्षण करणाऱ्या भारतीय सैनिकांच्या अतुलनीय कामगिरी विषयी आम्हाला अतीव आदर वाटतो. सीमेवरील या कारवाईमध्ये काही अधिकाऱ्यांना व सैनिकांना शूरगती प्राप्त झालेली आहे. त्यांच्या या असामान्य धैर्याबद्दल नतमस्तक होवून श्रध्दांजली अर्पण करीत असतांना मातृभूमीचे रक्षण करण्याचे कामी वीरमरण पत्करणाऱ्या सैनिकांच्या कुटूंबियाची जबाबदारी ही आपणा सर्वांची जबाबदारी आहे. हेही आपण लक्षात ठेवले पाहिजे.

वीरगती प्राप्त शहिद सैनिकांच्या कुटूंबियाच्या मदतीसाठी धावून जाणे हे आपणा सर्वांचे कर्तव्य आहे. प्रत्येक प्राध्यापकाने एक दिवसाचे पूर्ण वेतन अधिकृत शासकीय यंत्रणेमार्फत या कामासाठी द्यावे असा महाराष्ट्र प्राध्यापक संघाने निर्णय घेतलेला आहे. प्रत्येक महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांच्या पातळीवर किंवा विभागीय सहसंचालकांच्या स्तरावर अशी रक्कम वळती करून तत्परतेने या कामी अधिकृत यंत्रणेकडे सोपविण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे.

अशा कामी मदत करतांना परस्पर रक्कम वळती करून देण्याचा पुरस्कार सामान्यपणे संघटना करीत नाही. **यापूर्वी फक्त एकदाच असा निर्णय घेण्यात आला होता व तो म्हणजे "३० सप्टेंबर १९९३ रोजी मराठवाड्यात झालेल्या भूकंपाच्या" वेळी. आज धारातीर्थी पडलेल्या कुटुंबियांच्या मदतीसाठी असा निर्णय पुन्हा घेण्यात येत आहे.** अत्यंत अल्प वेळात भरीव अशी रक्कम या कामासाठी त्वरित उपलब्ध होऊ शकेल व ती व्हावी ही भावना या निर्णयामागे आहे. स्थानिक संघटनांनी १९९३ प्रमाणे प्रपत्रे भरून याबाबतची कारवाई पूर्ण करावी अशी त्यांना विनंती आहे.

एक दिवसाचे पूर्ण वेतन ही या कामी संघटीतपणे द्यावयाची किमान रक्कम समजावी. याशिवाय आपापल्या स्तरावर द्यावयाच्या स्वेच्छाधिन सहभागाचे यथोचित निर्णय त्या त्या स्तरावर प्राध्यापकांनी घ्यावयाचे आहेत.

संभाजी जाधव
सचिव
महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघ

सी.आर.सदाशिवन
अध्यक्ष
महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघ

[illegible]

(परिच्छेद २६)

" The equation of posts or equation of pay must be determined by expert bodies like Pay Commission. They would be the best judge to evaluate the nature of duties and responsibilities of posts. If there is any such determination by a Commission or Committee, **the Court should normally accept it.** The Court should not try to tinker with such equivalence unless it is shown that it was made with extraneous consideration. " काही आगावू हेतू ठेवून केले असेल तर ती गोष्ट वेगळी आहे. अन्यथा वेतन आयोगाच्या शिफारशी आम्ही मान्य करु ही भूमिका सर्वोच्च न्यायालयाने या व अशा अनेक प्रकरणांमध्ये घेतलेली आहे.

४) सर्वोच्च न्यायालयाने दुसऱ्या एका प्रकरणात (Prabhat Kiran Maithani and Others Vs. Union of India and Another 199 Supreme Court Cases (L & S) 279) पुढील प्रमाणे भूमिका घेतलेली आहे. :-

"We are afraid this is a matter which lay entirely within the sphere of the functions of the Pay Commission. **The Court cannot satisfactorily decide such disputed questions** on the slender material on which the learned counsel for the petitioner relies in order to displace what appears to us to be, prima facie, the effect of the Report of the Third Pay Commission of 1973"

५) आणखी दुसऱ्या एका प्रकरणात (Secretary, Finance Department and Others Vs. West Bengal Registration Service Association and Others 1993 (Supp. (1) SCC 1.) सर्वोच्च न्यायालयाने पुढीलप्रमाणे निर्णय दिलेला आहे :-

"It is well settled that equation of posts and determination of pay scales is the primary function of the executive and not the judiciary and, therefore, **ordinarily courts will not enter upon the task of job evaluation which is generally left to expert bodies like the Pay Commissions,** etc. But that is not to say that the Court has no jurisdiction and the aggrieved employees have no remedy if they are unjustly treated by arbitrary State action or inaction".

६) केंद्र शासनाने नेमलेला वेतन आयोग केंद्राच्या शासकीय कर्मचाऱ्यांसाठी असतो हे खरे असले तरी राज्यामध्ये निरनिराळ्या राज्य शासनांनी याबाबत धोरणात्मक निर्णय घेतलेले दिसून येतात. महाराष्ट्रामध्ये १९७७ पर्यंत राज्य स्तरावर वेतन आयोग नेमला जात असे. ही पध्दती चालू ठेवायची नाही असा निर्णय डिसेंबर १९७७ मध्ये झाला. १९६६ च्या वेतन श्रेणींची पुनर्रचना झाली त्यावेळी बडकस आयोग नेमण्यात आला होता. १९७६ साली शासकीय कर्मचारी, निमशासकीय कर्मचारी आणि शिक्षकांसाठी राज्य स्तरावर भोळे वेतन आयोग नेमला होता. यामुळे कामाला विलंब होतो म्हणून ७६-७७ साली मोठ्या प्रमाणात कर्मचाऱ्यांनी आंदोलनाव्दारे मागणी केली व त्यानंतर राज्य शासनाने धोरणात्मक निर्णय घेतला. डिसेंबर ७७ मध्ये राज्य शासनाने जो धोरणात्मक निर्णय घेतला तो असा होता की, "**राज्य शासकीय व इतर कर्मचाऱ्यांच्या वेतनश्रेण्या सुधारण्याकरिता राज्य शासनाकडून स्वतंत्र वेतन आयोग नियुक्त न करता केंद्र शासन जेव्हा जेव्हा केंद्रीय कर्मचाऱ्यांसाठी वेतन आयोग नियुक्त करील तेव्हा तेव्हा त्या वेतन आयोगाच्या शिफारशी वरील केंद्र शासनाचे वेतन विषयक निर्णय** (Decisions of the Central Government on the Commission's recommendations in regard to pay scales) **राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या तुलनीय प्रवर्गांना लागू करण्यात येतील. वेतन निश्चितीचे सूत्र देखील केंद्र शासनाप्रमाणे असेल**"

> **"शिक्षक मंडळी आहेत ती धिराने घेतील."**
>
> "शासनाला कदाचित असे वाटले असेल की, शिक्षक मंडळी आहेत ती धिराने घेतील. दुसरा कामगार असता तर तो नाही म्हणाला असता. म्हणून शासनाचा असा विचार झाला असेल......."
>
> - मा. उच्च शिक्षणमंत्री (परिच्छेद ३०)

७) त्यानंतर १९८६ चे पे रिव्हीजन आले त्या वेळी महाराष्ट्र स्तरावर वेतन आयोग बसला नाही. केंद्र शासनाच्या वेतन आयोगाच्या ज्या शिफारशी होत्या त्या महाराष्ट्रामध्ये लागू करण्यात आल्या. त्या बाबतच्या धोरणात्मक निर्णयामध्ये शासनाच्या स्तरावर बदल झाला नाही. **डिसेंबर ७७ मध्ये जो धोरणात्मक निर्णय महाराष्ट्र शासनाने घेतला, त्यामध्ये आज सुध्दा बदल झालेला नाही.**

८) **महाराष्ट्र शासनाच्या भेदभावपूर्ण वागणूकीमुळे पाचव्या वेतन आयोगाच्या लाभक्षेत्रात असलेल्या कर्मचाऱ्यांचे चार वर्ग झालेले दिसून येतात.** यापैकी **पहिला वर्ग सनदी अधिकाऱ्यांचा आहे.** केंद्र शासनाच्या ३०.९.९७ च्या निर्णयाप्रमाणे महाराष्ट्रातील सनदी अधिकाऱ्यांना १.१.९६

[illegible]

(परिच्छेद १३)

[illegible]

(परिच्छेद ११)

पासून पाचव्या वेतन आयोगाच्या वेतनश्रेण्या लागू झाल्या. हे आय.ए.एस. अधिकारी "शासनाच्या ह्या" विशिष्ट धोरणामुळे नवीन वेतन श्रेण्यांमध्ये वेतन घेत आहेत आणि आपल्याला मात्र तो मिळत नाही याचे दुःख शासनातील इतर कर्मचाऱ्यांनी वर्ष - सहा महिने भोगले. शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या मनामध्ये या बाबत अस्वस्थता निर्माण झाली. मंत्रालयाच्या सर्व मजल्यावर आंदोलने झाली. परिणामी शासकीय कर्मचाऱ्यांमध्ये ही जी अस्वस्थता होती त्या पोटी उशिरा का होईना पण १० डिसेंबर १९९८ रोजी याबाबतचा शासन निर्णय काढला गेला आणि **सनदी अधिकाऱ्यांव्यतिरिक्तचे इतर शासकीय अधिकारी व कर्मचारी आहेत** त्यांना पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशी लागू करण्यात आल्या. त्यानंतर **तिसरा वर्ग** म्हणजे शालेय/**माध्यमिक शिक्षकांचा.** या शिक्षकांमध्ये अशासकीय विद्यालयांमध्ये काम करणारे शिक्षक आहेत. त्यांच्या बाबतीत शासनाचा निर्णय होणे आणि शासन निर्णय निघणे या दोन वेगवेगळ्या गोष्टी आहेत हे प्रकर्षाने दिसून आले. पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशी या माध्यमिक, उच्च माध्यमिक, प्राथमिक शिक्षकांना लागू करण्यासाठी शासनाचा निर्णय ऑक्टोबर १९९८ मध्ये इतर शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या संदर्भात ज्यावेळी निर्णय झाला त्यावेळी झाला. पण त्यासंबंधीचा शासननिर्णय निघण्यास मात्र खूपच विलंब झाला. विलंबाने कां होईना त्यांच्या बाबतचा शासननिर्णय १३ मे, १९९९ रोजी निर्गमित झाला आहे, असे **हे तीन वर्ग झाले. आता चौथा वर्ग कोणता राहीला? तर तो विद्यापिठीय आणि महाविद्यालयीन शिक्षकांचा.** त्यांच्या बाबतीत शासनाचा निर्णय झालेला नाही आणि त्यामुळे अजून शासन निर्णयही निघालेला नाही. **महाराष्ट्र शासनाच्या या भेदभावपूर्ण वागणूकीमुळे ही जी चातुर्वर्ग व्यवस्था महाराष्ट्रात निर्माण झालेली आहे तिचा करावा तेवढा निषेध थोडाच आहे.**

"शिक्षक संयमी आहेत"

"आपल्याला माहिती आहे की, शिक्षक संयमी आहेत. त्यांची आपुलकी आपल्याबरोबर राहील. यामुळे विलंब झाला असला तरी शासनाचा हेतू स्पष्ट आहे."- मा. उच्च शिक्षणमंत्री

(परिच्छेद ३०)

९) पाचव्या केंद्रीय वेतन आयोगाच्या एकूणच शिफारशी महाराष्ट्र शासनाकडे आल्या त्यावेळी त्या वेळच्या मा. मुख्य मंत्र्यांनी असे जाहीर केलेले होते की, आम्हाला केंद्र सरकारने या बाबतीत काही तरी मदत दिली पाहिजे तरच आम्हाला याची अंमलबजावणी करता येईल. किमान ५० टक्के रक्कम तरी केन्द्र सरकारने मदत म्हणून द्यावी अशी मागणी त्यांनी केंद्र सरकारकडे केली होती. देशातील कोणत्याही राज्याला अशा प्रकारचे अनुदान किंवा मदत केंद्र सरकार देत नाही म्हणून या राज्यालासुध्दा त्यांनी तशी मदत दिलेली नाही. **विद्यापीठीय आणि महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या बाबतीत वेतनवाढीमुळे येणाऱ्या अतिरिक्तभाराच्या ८० टक्के रक्कम पहिल्या पाच वर्षाकरिता केंद्र सरकार अनुदान म्हणून देणार आहे.** ही गोष्ट केंद्र सरकारने वारंवार या राज्याच्या उच्च शिक्षण खात्याला कळविली आहे.

१०) विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या वेतनश्रेणी सुधारण्याबाबत महाराष्ट्रात शासनाचा निर्णय झाला नाही व त्यामुळेच शासननिर्णयही निर्गमित झालेला नाही. याबाबतचा मुख्य दोष गेले वर्षभर उच्च शिक्षण विभागाचे नेतृत्व करणाऱ्या मंत्रालयातील जेष्ठ अधिकाऱ्यांचा आहे. मंत्रिमंडळाच्या प्रत्येक बैठकीस प्रत्येक विभागाचे सचिव उपस्थित असतात. **सर्व स्तरावरील शासकीय अधिकारी व कर्मचारी व शिक्षक (अशासकिय सह) या सर्वांच्या बाबतीत पाचवा वेतन आयोग लागू करण्याचा निर्णय महाराष्ट्र राज्याच्या मंत्रिमंडळाने ऑक्टोबर १९९८ मध्ये घेतला. त्यावेळी "एक रुपयाचा अतिरिक्त भार केंद्र शासनाने स्वीकारला नाही त्या सर्वांच्या बाबतीत पाचवा वेतन आयोग लागू करण्याचा निर्णय आपण घेत आहोत. ८० टक्के अतिरिक्त भार केंद्र शासन स्वीकारणार आहे त्या विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या बाबतीतसुद्धा यासोबतच निर्णय झाला पाहिजे". असे आपल्या मंत्र्यामार्फत मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत ठणकावून सांगणारा सचिव उच्च शिक्षण विभागाला लाभला नाही हे महाराष्टातील उच्च शिक्षण व्यवस्थेचे दुर्देवच होय.**

११) सभागृहामध्ये एखाद्या खात्यामार्फत येणारे लेखी निवेदन हे मुळात त्या खात्याच्या सचिवांनी तयार केलेले निवेदन असते. सचिवांनी मान्य केल्यानंतर ते निवेदन मंत्र्यांच्या सम्मतीसाठी जाते व त्यानंतर सभागृहामध्ये ते वितरित करण्यात येते. "विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांना सुधारित वेतनश्रेणी लागू करणे." या विषयावरील लक्षवेधी सूचनेवर मंगळवार, दिनांक २२ डिसेंबर १९९८ रोजी मा. उच्च शिक्षणमंत्र्यांनी विधानपरिषद सभागृहामध्ये जे लेखी निवेदन सादर केले त्या निवेदनाचे पहिलेच वाक्य पुढील प्रमाणे आहे. :-

"भारत सरकारच्या मानव संसाधन विकास मंत्रालयाने दिनांक २७/०७/१९९८ रोजी केंद्र शासनाने पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारसीनुसार विद्यापीठ व महाविद्यालयीन कर्मचाऱ्यांच्या वेतनात सुधारणा करून राज्य शासनांनी या वेतनश्रेणीची अंमलबजावणी करण्याबाबतचा विचार करावा असे सुचविले होते." वेतन पुनर्रचनेमुळे येणाऱ्या खर्चाच्या ८० टक्के सहाय्य केंद्र शासन देणार आहे. ही माहिती सुद्धा याच निवेदनांत नमूद आहे. पहिल्याच वाक्यावरुन असे दिसून येते की पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारसीनुसार या वेतनश्रेण्या देण्यात आलेल्या आहेत हे उच्च शिक्षण सचिवांना ठाऊक होते आणि याबाबतचे केंद्रशासनाचे २७ जुलै १९९८ चे पत्र त्यांना मिळाले होते. महाराष्ट्र शासनाने डिसेंबर १९७७ मध्ये घेतलेला धोरणात्मक निर्णय आजही कायम आहे व तो महाराष्ट्र शासनाने बदलविलेला नाही ही सुद्धा माहिती उच्च शिक्षण सचिवांना होती.या दोनही बाबींची माहिती असतांना व **८० टक्के अर्थसहाय्य केंद्राकडून मिळत असतांना, ऑक्टोबर १९९८ मध्ये उच्च शिक्षण विभागाचे नेतृत्व करणाऱ्या सचिवांनी आपल्या मंत्र्यांच्या व मंत्रिमंडळाच्या ही गोष्ट कां म्हणून लक्षात आणून दिली नाही? हे जाणून घेण्याचा महाराष्ट्रातील उच्च शिक्षण व्यवस्थेशी संबंधित असलेल्या सर्वच घटकांना अधिकार आहे.** जेष्ठ शासकीय अधिकाऱ्यांच्या मनामध्ये विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या विषयी असलेला आकस यापेक्षा दुसरे कोणतेही वेगळे कारण असेल असे वाटत नाही.

[illegible]

(परिच्छेद ६)

[illegible]

(परिच्छेद ८)

१२) उच्च शिक्षण विभागाच्या अकर्तृत्वामुळे महाराष्ट्रातील उच्च शिक्षण व्यवस्थेमध्ये आज जे अस्वस्थतेचे व तणावाचे वातावरण निर्माण झालेले आहे त्याची **एकपट जबाबदारी उच्च शिक्षण सचिवांवर असेल तर त्याचे दसपट उत्तरदायित्व या विभागाचे नेतृत्व करणाऱ्या राज्य मंत्र्यावर व मंत्रिमहोदयांवर येते ही गोष्ट सुद्धा जाहिरपणे सांगीतली पाहिजे.**

१३) उच्च शिक्षण राज्यमंत्री आणि उच्च व तंत्रशिक्षण मंत्री यांना याबाबतीत प्रचंड अपयश आले असे म्हणणे भाग आहे. सभागृहामध्ये दिनांक २२ डिसेंबर १९९८ ला उच्च शिक्षण मंत्र्यांनी आमच्या लक्षवेधी सूचनेवर जे निवेदन केले व त्या निवेदनानंतर जी अनुपुरक चर्चा झाली त्या चर्चेमध्ये निदान १२ वेळा तरी मी हा विषय कॅबीनेटसमोर ठेवतो असे त्यांनी सभागृहाला सांगितले. मंगळवार, दिनांक २२ डिसेंबर १९९८ रोजी ज्या गोष्टीचा त्यांनी १२ वेळा उच्चार केला ती त्यांची अवतरणे पुढील प्रमाणे :-

(१) "प्रस्तावाची छाननी झाल्यावर व प्रस्तावास शासनाने मंजुरी दिल्यावर याबाबतचे जरूर ते आदेश निर्गमित करण्याची कार्यवाही विभागाकडून करण्यात येईल."

(२) "या प्रस्तावास शासनाने मंजुरी दिल्यानंतर याबाबतचे जरूर ते आदेश निर्गमित करण्यात येतील."

(३) "या वेतनश्रेणी केव्हापासून लागू करावयाच्या यासंबंधी जो पर्यंत कॅबिनेट निर्णय होत नाही, शासन आदेश काढत नाही तोपर्यंत मला काही सांगता येणार नाही."

(४) "**जोपर्यंत कॅबिनेट निर्णय होत नाही तोपर्यंत मी काही सांगू शकत नाही.**"

(५) "याचा अभ्यास चालू आहे आणि तो अभ्यास पूर्ण झाल्यानंतरच या नवीन वेतनश्रेणी केव्हापासून लागू करावयाच्या याचा निर्णय घेतला जाणार आहे. त्याबाबतचा निर्णय अद्याप झालेला नाही असे माननीय मंत्री महोदयांना सांगावयाचे आहे, बरोबर आहे ना?" या मा. सभापतींच्या प्रश्नाला मंत्रिमहोदयांनी "होय" असे उत्तर दिले.

(६) "अध्यक्ष महाराज, यामध्ये २० टक्के रक्कम ही राज्य सरकारने स्वीकारावयाची आहे आणि **त्याबाबतचा निर्णय झाल्याशिवाय ते कसे करावयाचे?**"

(७) "या वेतनश्रेणी कोणत्या तारखेपासून महाराष्ट्रात लागू करावयाच्या यासंबंधीचा निर्णय राज्य सरकारचा झालेला नाही असे मंत्र्यांना आपल्याला सांगावयाचे आहे." असे उद्गार मा. सभापतींनी काढले.

(८) "**शासनाची याला मंजुरी मिळाल्यानंतरच शासन या बाबत जरूर ते आदेश निर्गमित करील.**"

(९) "माननीय सदस्यांनी या ठिकाणी जे विचार व्यक्त केले आहेत तसेच ज्या भावना व्यक्त केल्या आहेत, **त्या कॅबिनेटसमोर मांडण्यात येणार आहेत.**"

(१०) "म्हणून या बाबतची संपूर्ण तपासणी करून, **छाननी करून शासन योग्य तो निर्णय घेणार आहे.**"

(११) "त्याकरिता या खात्याचे मंत्री आणि राज्यमंत्री **म्हणून १.१.१९९६ पासून लागू केले पाहिजे अशी शिफारस करू.** परंतु शेवटी कॅबिनेट यासंबंधी निर्णय घेणार असल्यामुळे त्याअगोदर उत्तर देता येणार नाही."

(१२) "याठिकाणी आपण सर्वांनी जे विचार व्यक्त केले आहेत ते मी कॅबिनेटसमोर आणीन. परंतु त्याबाबत आता उत्तर देता येणार नाही."

केंद्र शासनाची एक रुपयाचीही मदत ज्यांच्या वेतनवाढीबाबत मिळालेली नाही त्या अनेक विभागाच्या मंत्र्यांनी पाचव्या वेतन आयोगाबाबतचे आपापले प्रस्ताव कॅबिनेटसमोर ठेवून अशा २० लाख कर्मचाऱ्यांबाबतचे निर्णय तेथे मान्य करवून घेतले व नव्या वेतनश्रेणीची अंमलबजावणी तेथे प्रत्यक्ष सुरुही झाली. मात्र ७२० कोटी रुपयाचे (८० टक्के) अर्थसहाय्य केंद्र शासन देणार आहे असे त्या शासनाने जुलै १९९८ मध्ये ज्यांच्याबाबतीत कळविले आहे अशा बारा हजार विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या बाबतीत "कॅबिनेट समोर ठेवतो" असे बारा वेळा सभागृहात कबूल करुन सुद्धा बारा- बारा महिने तो विषय त्यांना कॅबिनेट समोर ठेवताच येत नसेल तर तो उच्च शिक्षण मंत्र्यांच्या कर्तृत्वाचा पुरावा होऊ शकत नाही.

"हा प्रश्न सभागृहापुढे वेगवेगळ्या मार्गाने उपस्थित करण्यात आला ही गोष्ट खरी आहे"

"जवळजवळ याला सहा महिने झालेले आहेत. हा प्रश्न वारंवार सभागृहापुढे वेगवेगळ्या मार्गाने उपस्थित करण्यात आला ही गोष्ट खरी आहे. या बाबत वेगवेगळ्या प्रकारची आंदोलने झाली याची नोंद देखील शासनाकडे आहे." - मा. उच्च शिक्षणमंत्री (परिच्छेद ३०)

१४) ''विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांना पाचव्या वेतन आयोगाशी समकक्ष वेतनश्रेणी लागू करणे" या विषयावरील **सर्वश्री.बी.टी.देशमुख, व्ही.यु.डायगव्हाणे, प.म.पाटील, सुरेश पाटील, जयवंत ठाकरे, श्रीमती निशीगंधा मोगल,श्रीमती संजीवनी रायकर, सर्वश्री दिवाकर पांडे, सुरेश भालेराव, हुसेन दलवाई यांनी** दिलेली लक्षवेधी सूचना विधानपरिषदेत गुरुवार, दिनांक **१ एप्रिल १९९९** रोजी चर्चेसाठी होती. बरीच चर्चा झाली. प्रश्नोत्तरे झाली. महाराष्ट्र शासनाचा डिसेंबर १९९७ चा धोरणात्मक निर्णय मी स्वतः सभागृहात वाचून दाखविला. "आता वेगळे पे कमिशन नेमले जाणार नाही पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशी शासकीय कर्मचाऱ्यांना आणि इतरांना ज्या लागू केल्या जातात त्या समतुल्य प्रवर्गाना महाराष्ट्रात लागू केल्या जातील" भोळे आयोगाच्या वेळी "अशा प्रकारचा धोरणात्मक निर्णय घेण्यात आला होता की नाही.?" या उपप्रश्नाला त्यांनी असे उत्तर दिले की, "ही माहिती माझ्याकडे नाही. ती माहिती मी तपासून घेईन." ही चर्चा मुळातून पहाण्यासारखी आहे ती पुढील प्रमाणे :-

"**श्री. बी.टी.देशमुख :** पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशींवर आधारीत या वेतनश्रेण्या आहे हे या केंद्र शासनाच्या २७ जुलै,९८ व ६.११.९८ च्या पत्रांच्या विषयामध्येच म्हटलेले आहे... हे खरे आहे की नाही?

[illegible]

(परिच्छेद १०)

[illegible]

(परिच्छेद १८)

श्री. दत्ता राणे : केंद्र सरकारचे जे २७ जुलैचे पत्र आलेले आहे त्यामध्ये मा.सदस्य म्हणतात तो उल्लेख आहे.

श्री. बी.टी.देशमुख : सभापती महोदय, ही चर्चा भरकटत जाण्याचे काहीही कारण नाही. मला या ठिकाणी माहीतीसाठी पुन्हा एक प्रश्न विचारुन माहिती घ्यावयाची आहे. महाराष्ट्र शासनाने निर्णय असा घेतलेला आहे की, "राज्य शासकीय व इतर कर्मचा-यांच्या वेतनश्रेणी सुधारण्याकरिता स्वतंत्र वेतन आयोग नियुक्त न करता केंद्र शासन जेव्हा जेव्हा केंद्रीय कर्मचाऱ्यांकरिता वेतन आयोग नियुक्त करील त्या वेतन आयोगाच्या शिफारशीवरील केंद्र शासनाचे वेतन विषयक निर्णय राज्य शासकीय कर्मचा-यांच्या तुलनीय प्रवर्गांना लागू करण्यात येतील. वेतननिश्चितीचे सूत्र देखील केंद्र शासनाप्रमाणे असेल." असा धोरणात्मक निर्णय महाराष्ट्र शासनाने भोळे वेतन आयोगाच्या वेळी डिसेंबर ७७ मध्ये घेतलेला आहे हे खरे आहे की नाही ? तो निर्णय अजून बदललेला नाही हेही खरे आहे की नाही ?

श्री दत्ता राणे : मा.सदस्यांनी या ठिकाणी भोळे आयोगाचा जो उल्लेख केला आहे ती माहिती माझ्याजवळ नाही. मी ती तपासून घेईन...

श्री.अरुण मेहता : मा.सदस्य श्री.बी.टी.देशमुख यांनी या ठिकाणी शासन निर्णय वाचून दाखविलेला आहे ना ?

श्री.दत्ता राणे : हा प्रश्न यू.जी.सी. च्या वेतनश्रेणी संबंधीचा आहे. केंद्र शासनाने पाचव्या वेतन आयोगाच्या आधारावर ज्या शिफारशी केल्या आहेत...."

"प्रिन्सिपॉल या पदाची वेतनश्रेणी सचिवापेक्षा किती तरी पटीने जास्त आहे."

- राज्यमंत्री

"त्यात ज्या वेतनश्रेण्या आल्या आहेत त्यामध्ये प्रिन्सिपॉल या पदाची वेतनश्रेणी २२ ते २३ हजार रुपयांची आहे. आपल्या सचिवांच्या वेतनश्रेणी पेक्षा ती किती तरी जास्त आहे. जवळजवळ तीन पटीने ती जास्त आहे..." मा. राज्य मंत्र्यांच्या या विधानावरुन उच्च शिक्षण विभागामध्ये काय वातावरण आहे हे दिसून येते. मा.राज्यमंत्र्यांच्या मनामध्ये एवढे विष भरवून देण्यात आले असेल तर या शिक्षकांना न्याय कसा मिळणार? शिक्षकांचे म्हणणे असे की जर मंत्री/राज्यमंत्री यांना बरोबर समजले नसेल, केंद्र शासनाची कागदपत्रे जर त्यांनी वाचली नसतील तर मग शिक्षकांचे तर 'कल्याण'च झाले. ज्यांनी वेतनश्रेण्या बद्दल मंत्रिमंडळामध्ये किंवा शासनात बोलावयाचे, शिक्षकांची बाजू मांडायची, त्यांनीच जर असे सांगितले की, "प्रिन्सिपॉलची वेतनश्रेणी २२ ते २३ हजार रुपयाची असून ही वेतनश्रेणी आपल्या सचिवापेक्षा किती तरी पटीने जास्त आहे. जवळजवळ ३ पटीने जास्त आहे." तर त्या प्रिन्सिपॉलच्या वेतनश्रेण्यांचे काय होणार? (परिच्छेद २०, २१)

१५) हा प्रश्न या सर्व शिक्षकांच्या दृष्टीने अत्यंत महत्वाचा असल्यामुळे ज्यावेळी तो राखून ठेवण्याचा प्रश्न आला त्यावेळी माननीय मंत्रिमहोदयांनी हे कबूल केले की, " केंद्र सरकारच्या पाचव्या वेतन आयोगाच्या आधारे या शिफारसी आहेत." त्याचप्रमाणे माननीय मंत्रीमहोदय सभागृहातच मला असे म्हणाले की, "आता आपण जे कोट केलेले आहे त्यासंबंधीची माहिती शासनाच्या दफ्तरी उपलब्ध आहे." ती चर्चा पुढील प्रमाणे :-

"**श्री.बी.टी.देशमुख :** मा.मंत्री महोदयाजवळ संबंधित धोरणात्मक शासननिर्णयाची आवश्यक ती माहिती नसली तर सभागृहातील चर्चेवर अन्याय होतो आणि संबंधित शिक्षकांवर देखील अन्याय होतो. ती आवश्यक माहीती कोणती आहे? हे जरा समजून घ्या. महाराष्ट्र शासनाने एक धोरणात्मक निर्णय घेतला आहे डिसेंबर १९७७ मध्ये; आणि तो निर्णय मंत्री महोदयांना माहिती नाही, त्यामुळे सभागृहाचा उगाच वेळ जाणार आहे.

श्री दत्ता राणे : निवेदनामध्ये स्पष्टपणे असे म्हटले आहे की, "वरील पत्रास अनुसरुन विद्यापीठ व महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या दिलेल्या प्रस्तावित वेतनश्रेणी संदर्भात राज्य शासनाकडून आवश्यक ती माहिती संकलित करुन आर्थिक भारासह प्रस्ताव तयार केला असून प्रस्तावाची छाननी चालू आहे."

श्री.बी.टी.देशमुख : मी ते विचारलेले नाही. मी जे विचारीत आहे ते जरा प्रथम समजून घ्या.

सभापती : आपण शांतपणे विचारा.

श्री.बी.टी.देशमुख : आपल्याला ही माहिती नसेल तर ही लक्षवेधी सूचना राखून ठेवा अशी विनंती आपण स्वतःच करा. मी या ठिकाणी शासनाचा पॉलीसी डिसीजन कोट करतो. "राज्य शासकीय व इतर कर्मचा-यांच्या वेतनश्रेणी सुधारण्याकरिता स्वतंत्र वेतन आयोग नियुक्त न करता, केंद्र शासन जेव्हा जेव्हा केंद्रीय कर्मचा-यांकरिता वेतन आयोग नियुक्त करील त्या वेतन आयोगाच्या शिफारशीवरील केंद्र शासनाचे वेतन विषयक निर्णय राज्य शासकीय कर्मचा-यांच्या तुलनीय प्रवर्गांना लागू करण्यात येतील. वेतन निश्चितीचे सूत्र देखील केंद्र शासनाप्रमाणे असेल" असा धोरणात्मक निर्णय भोळे वेतन आयोगाच्या शिफारशींवर निर्णय घेतांना डिसेंबर १९७७ मध्ये महाराष्ट्र शासनाने घेतला होता. हा निर्णय महाराष्ट्र शासनाने आजपर्यंत बदललेला नाही हे माझे म्हणणे खरे आहे काय ?

श्री.दत्ता राणे : आता आपण जे कोट केले आहे त्यासंबधीची माहिती शासनाच्या दप्तरी उपलब्ध आहे.

श्री.बी.टी.देशमुख : माहिती उपलब्ध नाही असे आताच आपण म्हणाला होता.

श्री.दत्ता राणे : माहीती उपलब्ध नाही असे मी म्हणालो नाही. आता माझ्याजवळ ती माहीती नाही. आता आपण जे कोट केलेले आहे ते

[illegible]

(परिच्छेद १६)

[illegible]

(परिच्छेद १८)

रेकॉर्डवर आलेले आहे."

१६) **पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशीवर या वेतनश्रेण्या आधारित आहेत ही एक गोष्ट. महाराष्ट्र शासनाचा याबाबतचा धोरणात्मक निर्णय डिसेंबर १९७७ मध्येच झालेला आहे व तो आजपावेतो बदललेला नाही ही दुसरी गोष्ट.** (हे "आम्ही" कोट करायचे आणि ते त्यानंतर "त्यांच्या" रेकॉर्डवर येणार) त्याचप्रमाणे ८० टक्के रक्कम देऊ असे दिनांक २७ जुलै १९९८ रोजीच केंद्र शासनाने कळविले होते ही तिसरी गोष्ट. **यापैकी पहिल्या दोन गोष्टी शासन दप्तरात उपलब्ध असल्या तरी मंत्रिमहोदयांना त्या ठामपणे व बिनचूकपणे ठाऊक नसल्यामुळेच महाराष्ट्राच्या उच्च शिक्षण व्यवस्थेवर हे आजचे संकट कोसळले आहे असे आज ठामपणे म्हणता येते.**

१७) " केंद्र शासनाने या वेतनश्रेण्या १.१.९६ पासून लागू केल्या आहेत" ही गोष्ट मा. उच्च शिक्षण मंत्री वारंवार सांगत होते पण **"त्या महाराष्ट्रात कोणत्या तारखेपासून लागू होणार?"** याचे उत्तर मात्र ते देत नव्हते. "किती दिवसात शासननिर्णय काढणार?" या प्रश्नाचे उत्तरही ते देत नव्हते. **"कॅबीनेटपुढे नेऊ तेथे जो निर्णय होईल त्याप्रमाणे करू"** असे ठोकळेबाज उत्तर ते देत होते. "शासननिर्णय निर्गमित होण्याच्या तारखेबाबत मी नक्की शब्द देऊ शकत नाही" हे ते नक्की सांगत होते. ते पुढील शब्दात :-

"**श्री. बी.टी.देशमुख :** माझा प्रश्न असा आहे की, मागच्या वेळी आपण सभागृहामध्ये असे सांगीतले होते की,हा निर्णय १.१.९६ पासुन लागू केला पाहीजे असा केन्द्र शासनाचा निर्णय आहे पण त्यानंतर काय निर्णय झाला ? पुन्हा चार वर्ग निर्माण झाले आपण इतरांना १.१.१९९६ पासुन वेतन श्रेणी लागू केल्या. याबाबत आय.ए.एस. अधिकाऱ्यांच्या संदर्भात दिनांक ३०.९.१९९७ ला शासन निर्णय निघाला. इतर शासकीय अधिकाऱ्यांच्या व सेवकांच्या संदर्भात डिसेंबर १९९८ मध्ये शासनाने निर्णय घेतला आणि जी.आर. काढला. माध्यमिक शिक्षकांच्या संदर्भात निर्णय घेतला पण जी.आर. काढला नाही. जो चौथा वर्ग आहे विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांचा त्यांच्या संदर्भात निर्णय घेतला आहे काय? घेतला नसेल तर केव्हा घेणार?शासन निर्णय केव्हा काढणार?

"१५ जूनच्या आत निर्णय कराल काय?"

"१५ जूनच्या आत निर्णय कराल काय?" या उपप्रश्नाला मा. उच्च शिक्षण मंत्रिमहोदयांनी ठामपणे "होय." असे उत्तर दिले. (परिच्छेद २८)

श्री.दत्ता राणे : केंद्र शासन दिनांक १.१.१९९६ ते ३१.३.२००० या सालापर्यंत वेतन पुनर्रचनेमुळे येणाऱ्या खर्चाच्या ८० टक्के खर्चाचे सहाय्य देणार आहे हे केंद्रशासनाच्या पत्रामधे आहे.

श्री.बी.टी.देशमुखः अध्यक्ष महाराज मी काय विचारले? उत्तर देण्याची ही पद्धत बरोबर नाही.

श्री.दत्ता राणे : मी आपल्याला शांतपणे उत्तर देत आहे. या संबंधीचा निर्णय कधी होणार आहे आणि अवधी किती लागणार आहे या संबंधीचा आपला प्रश्न आहे. या संदर्भात निश्चितपणे उत्तर दिलेले आहे या संबंधी लवकरात लवकर निर्णय घेण्याच्या दृष्टीने आमचे प्रयत्न चालू आहेत. या बाबतीत उत्तरामधे खुलासा करण्यात आलेला आहे की, या प्रस्तावाला कॅबिनेटची मान्यता मिळाली पाहीजे आणि त्या संदर्भात प्रयत्न केले जात आहेत.

श्री.बी.टी.देशमुख : अध्यक्ष महाराज, शासकीय सेवकांच्या बाबतीत डिसेंबर महीन्यामध्ये शासनाने शासन निर्णय काढला आहे. सन्माननिय मंत्रिमहोदयांनी प्रश्न निट ऐकून मग नंतर उत्तर द्यावे . याबाबतीत माझा प्रश्न असा आहे की,ऑक्टोबर १९९८ या महिन्यात कॅबिनेटने निर्णय घेतला; २० लाख शासकीय सेवकांच्या बाबतीत. त्या निर्णयाच्या बाबतीत एक रुपयाची मदत कोठुनही होत नाही. ऑक्टोबर १९९८ या महिन्यात निर्णय घेत असतांना २७ जुलै १९९८ चे पत्र तुमच्या कडे केंद्रशासनाकडून आलेले होते. ९०० कोटी रुपयांचा जो अतिरिक्त भार या बाबतीत पडणार आहे, त्यापैकी ७२० कोटी रुपये आम्ही देण्यास तयार आहो असे केंद्रशासनाने कळविले होते. असे असतांना त्याबाबतीत निर्णय का घेतला जात नाही, आपला उच्चशिक्षण विभाग काय काम करीत आहे? महाराष्ट्रातील सर्व लोकांना आपण काय मेसेज देतो ? ज्यांच्या बाबतीत एक रुपयाची मदत नाही. त्या २० लाख सेवकांच्या बाबतीत निर्णय घेण्यात आला आहे. हे चांगले आहे. त्याला सुध्दा वेळ झाला आहे. परंतू ठीक आहे; त्या संदर्भात आपण निर्णय घेतला आहे. तो निर्णय घेत असतांना ज्या प्रवर्गांच्या बाबतीत ८० टक्के मदत केंद्रशासनाकडून दिली जात आहे,पैसे घेवून जा असे दोन वेळा पत्र त्यांच्याकडुन आपणाला पाठविण्यात आलेले आहे, आश्वासन दिले गेले आहे, त्याबाबतीत मात्र निर्णय घेतला जात नाही. या बाबतीत माझे असे मत आहे की, अजूनही आपण असेच म्हणत आहात की या संदर्भात लवकरात लवकर निर्णय घेण्यात येईल, विचार करु वगैरे. एकाही प्रश्नाला मा.मंत्रीमहोदयांनी धड उत्तर दिलेले नाही. दिनांक १.१.१९९६ पासून या वेतनश्रेण्या आपण लागू करणार आहात काय ? यासंबंधी त्यांनी उत्तर द्यावयास पाहिजे. ते दिले नाही. उत्तर देतांना मंत्र्यांनी असे सांगितले की, "केंद्र शासनाने १.१.९६ पासून द्या म्हटले म्हणून" मागच्या वेळी सुद्धा असेच सांगण्यात आले होते की,"केंद्रशासनाने १.१.९६ पासुन द्या म्हटले म्हणून" त्याबद्दल आम्हा सर्वांना माहिती आहे. मा.राज्यमंत्री सभागृहात काय म्हणाले होते हे मी जसेच्या तसे या ठिकाणी कोट केले होते. पाहीजे तर मी तो भाग पुन्हा कोट करतो. दोघांच्या वतीने त्यांनी तसे सांगीतले होते. पुन्हा एकदा मी जसेच्यातसे या ठिकाणी वाचून दाखविण्यास तयार आहे. मा.मंत्रिमहोदयांनी "नाही " म्हटले म्हणून मी पुन्हा सांगू इछितो.

श्री. दत्ता राणे : त्या पत्रामध्ये सगळे आहे. त्यामुळे आपण तेच धरुन चाललो आहोत. १.१.१९९६ ही तारीख आपण धरुन चाललो आहोत. त्यापत्रावर आपण विचार करीत आहोत."

१८) १.१.९६ पासून लागू करणार की नाही? या प्रश्नाचे उत्तर येत नव्हते, शासन निर्णय केंव्हा काढणार? या प्रश्नाचे उत्तर येत नव्हते, विचारलेल्या प्रश्नाच्या उत्तरादाखल 'थेंब' बाहेर येत नव्हता, तर न विचारलेल्या प्रश्नाचे 'मुसळधार' उत्तर येत होते. खुद्द मा. सभापतींनी याबाबतची खूप तिव्र शब्दात नाराजी व्यक्त केली. या चर्चेचे तपशिल पुढील प्रमाणे :-

"**श्री.बी.टी.देशमुख :** दिनांक १.१.१९९६ पासून देण्यासंबंधीचा प्रस्ताव आपण पाठविला आहे काय ? १.१.१९९६ पासून आपण लागू करणार

[illegible]

(परिच्छेद १८)

[illegible]

(परिच्छेद २२)

आहात काय?

श्री.दत्ता राणे : अध्यक्ष महाराज, या संदर्भात मी वारंवार सांगत आहे की, यु.जी.सी. कडून जे पत्र आलेले आहे. त्यात दिनांक १.१.९६ ते ३१.३.२००० पर्यंत ८० टक्के रक्कम म्हणजे ७२० कोटी रुपये यु.जी.सी. देणार आहे, असे म्हटले आहे आणि १८० कोटी रुपये २० टक्क्याप्रमाणे शासनाला द्यावे लागणार आहेत.

श्री.बी.टी.देशमुख : जो प्रश्न मी विचारला नाही त्याचे उत्तर कां दिले जात आहे ?

श्री.दत्ता राणे : दिनांक १.१.१९९६ पासून लागू करणार आहात काय? असा प्रश्न विचारण्यात आला होता. जे पॅकेज डिल यु.जी.सी. ने दिलेले आहे त्यातच हे म्हटलेले आहे. त्यावर शासन विचार करीत आहे. कोणत्या तारखेपासून लागू करावयाचे......

सभापती : कशासाठी हा सगळा गोंधळ आहे हे मला समजत नाही. विचार करण्यासाठी किती वर्षे लागतात ? **शासकीय सेवेतील कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत निर्णय घेऊन शासन मोकळे झाले आहे. चार्तुर्वणांचा प्रश्न निर्माण करण्यात आला आहे. हा शब्द जरी बरोबर नसला तरी सुध्दा व्यवहार तसा आहे.** जर तसे ठरलेले आहे, केंद्र सरकारचे आदेशही आहेत. आपली कमिटमेंट आहे की, केंद्र सरकार जे काही ठरविल त्याप्रमाणे राज्य सरकार जसेच्या तसे लागू करील. ८० टक्के रक्कम यु.जी.सी. देण्यास तयार आहे. पैसे केव्हा घेऊन जाणार आहात याबद्दल दोनवेळा त्यांनी विचारणा केली होती. **शासकीय कर्मचाऱ्यांना वेतन आयोग लागू करण्याच्या बाबतीत केंद्र सरकारकडून एक पैसा सुध्दा मिळत नाही. या कर्मचाऱ्यांसाठी ८० टक्के रक्कम यु.जी.सी. कडून मिळणार आहे, असे असतांनासुध्दा इतक्या दिवसात निर्णय न घेणे ही गोष्ट काही बरोबर नाही.** मी मागे सुध्दा याबाबतीत सांगितले होते आणि आता पुन्हा यावेळी सुध्दा सांगतो की, प्रस्तावाची छाननी करणे, कॅबिनेटची मान्यता घेणे या सगळ्या गोष्टी लवकर करा. ही माझी आपल्याला सूचना वजा विनंती आणि विनंती वजा सूचना आहे. यासाठी **शासनाने अधिक कालहरण करणे बरोबर नाही. त्यातून निष्कारण गैरसमज निर्माण होतात. तसेच आंदोलनास सुरवात होते. तसेच आंदोलन चुकीच्या वेळी सुरु झाले, बरोबरच्या वेळी सुरु झाले अशी चर्चा होते. त्यातून एकमेकाबद्दल कठोर बोलले जाते. समाजामध्ये अनेक समज गैरसमज निर्माण होत असतात.** तेव्हा असे काही होऊ नये यासाठी लवकर निर्णय घेतला पाहीजे. १९९६ पासूनचा हा विषय आहे आणि आता आपण १९९९ सालामध्ये प्रवेश केलेला आहे. ८० टक्के रक्कम यु.जी.सी. देण्यास तयार आहे तेव्हा मा.मंत्रिमहोदयांनी या प्रकरणात व्यक्तिशः लक्ष घालावे.

१९) "लवकरात लवकर निर्णय व्हावा म्हणून मी प्रयत्न करीन" या मा. मंत्रिमहोदयांच्या उत्तराने सभागृहातील उभय बाजुच्या सदस्यांचे समाधान होत नव्हते. अनेक सदस्य एकदम उठून बोलायला लागले. **शेवटी "१५ जून पर्यंत शासनाने याबाबत निर्णय करावा. तोपर्यंत निर्णय न झाल्यास याबाबतची कारणे लेखी कळवावी"** असे निदेश मा. सभापतींनी दिले या चर्चेचे तपशिल पुढीलप्रमाणे :-

"**श्री. दत्ता राणे :** अध्यक्ष महाराज, आज मी यासंबंधीचे उत्तर देऊ शकत नाही. परंतु लवकरात लवकर निर्णय व्हावा म्हणून मी या दृष्टीने प्रयत्न करीन.

(अनेक सन्माननीय सदस्य एकदम उठून बोलतात.... अडथळा..)

सभापती : माननीय मंत्र्यांनी "लौकरात लौकर" असे म्हटले आहे...

श्री.बी.टी.देशमुख : ते उत्तर निषेधार्ह आहे...

श्री. दत्ता राणे : अध्यक्ष महाराज, मी सुरवातीलाच सांगितले आहे की, मंत्रिमंडळासमोर हा विषय घेऊन जाण्याचे प्रयत्न मी करीन, परंतु आता आपण जे आदेश दिले आहेत त्याचे पालन केले जाईल.

श्री.बी.टी.देशमुख : अध्यक्ष महाराज, मागील वेळेसही डिसेंबर नागपूर अधिवेशनात मंत्र्यांनी हेच उत्तर दिले आहे. मधल्या काळामध्ये यांनी काही म्हणून काही कामच केलेले नाही...

(अनेक सन्माननीय सदस्य एकदम उठून बोलतात... अडथळा ...)

सभापती : आपण सर्वांनी खाली बसावे, सन्माननीय सदस्या श्रीमती नीला देसाई यांना मी प्रश्न विचारण्याची संधी देत आहे. .. पण तत्पूर्वी मी पुन्हा एकदा सांगू इच्छितो की, येथून दिलेल्या आदेश-निदेशाच्याबाबतीत मागील वेळेस काय झाले आहे याची आपणा सर्वांनाच माहीती आहे. म्हणून मी आता या संदर्भात व्यवस्थित स्वरुपात निर्देश देतो. साधारणतः आपले शैक्षणिक वर्ष हे जून महिन्यामध्येच सुरु होते. **तेव्हा साधारणपणे १५ जून,१९९९ च्या आत या संबंधीचा निर्णय शासनाने घोषित करावा असा माझा निर्देश आहे** आणि पुढे जाऊन मी असेही सांगू इच्छितो की, माझा हा निर्देश काही कारणास्तव शासनाला १५ जून,१९९९ च्या आंत प्रत्यक्षात आणता आला नाही... कारण असे आहे की, मी येथून निर्देश द्यायचा आणि त्याचे पालन त्या तारखेपर्यंत व्हायचे नाही असे होणेही बरोबर नाही. म्हणूनच काही कारणास्तव **१५ जून १९९९ पर्यंत माझ्या या निर्देशाची**

अधिव्याख्यात्यांची नेमणूक व शिपायाची नेमणूक

केंद्र शासनात, राज्य शासनात, संलग्न महाविद्यालयात, विद्यापीठात काम करणाऱ्या चतुर्थ श्रेणीतील शिपायाची नेमणूक २५५० रुपये या मुळ वेतनावर होईल, त्याच वेळी संलग्न महाविद्यालयातून किंवा विद्यापीठातून काम करणाऱ्या अधिव्याख्यात्यांची नेमणूक मात्र २२०० रुपये या मुळ वेतनावर होईल. (परिच्छेद २६)

[illegible]

(परिच्छेद २२)

[illegible]

(परिच्छेद २२)

अमलबजावणी करता येणे शासनास शक्य नसेल तर ते का शक्य झाले नाही वा होऊ शकत नाही. त्यात काय अडचणी आहेत याची स्पष्ट कल्पना समक्ष मला भेटून आणि लेखी स्वरुपात देखील आपण मला द्यावी.”

२०) मा.मंत्रीमहोदय किंवा मा. राज्यमंत्री सभागृहात ज्यावेळी उत्तर देत असतात त्यावेळी ते शासनाचे मत मांडत असतात. ९ एप्रिल १९९९ ची गोष्ट आहे. सन्माननीय शिक्षण राज्य मंत्रीमहोदयांनी त्यादिवशी सभागृहात असे सांगितले की, “सन्माननीय सदस्य श्री.बी.टी.देशमुख यांनी मघाशी यु.जी.सी. कडून मिळणाऱ्या पैशाच्या संदर्भात उल्लेख केला होता ७२० कोटी रुपये यु.जी.सी.कडून मिळणार असून राज्य सरकारला १२० कोटी रुपये द्यावे लागणार आहेत. **त्यात ज्या वेतनश्रेण्या आल्या आहेत त्यामध्ये प्रिन्सिपॉल या पदाची वेतनश्रेणी २२ ते २३ हजार रुपयांची आहे. आपल्या सचिवांच्या वेतनश्रेणी पेक्षा ती किती तरी जास्त आहे. जवळजवळ तीन पटीने ती जास्त आहे”**

याबाबत वस्तुस्थिती अशी आहे की, केंद्र शासनाने २७ जुलै, १९९८ रोजी महाराष्ट्र शासनाला पाठविलेल्या पत्रामध्ये या वेतनश्रेण्या नमुद केलेल्या असून त्यानुसार प्राचार्य या पदासाठीची वरची विद्यमान वेतनश्रेणी रूपये ४५०० - ७३०० अशी असून त्यासाठी केंद्र शासनाने रूपये १६४०० - २२४०० अशी वेतनश्रेणी सुचविलेली आहे. सचिव या पदासाठी जुनी वेतनश्रेणी ७३०० - ७६०० रूपये असून नविन वेतनश्रेणी २२४०० - २४५०० अशी आहे. तुलना करता असे दिसून येईल की, वरच्या श्रेणीतील प्राचार्यांच्या वेतनश्रेणीचा रूपये २२४०० हा शेवटचा टप्पा आहे तर सचिवांची वेतनश्रेणी रूपये २२४०० या वेतनमानावर सुरू होते. प्राचार्य या पदाची खालची वेतनश्रेणी रूपये ३७०० - ५७०० असून त्यासाठी केंद्र शासनाने नविन वेतनश्रेणी रूपये १२००० - १८३०० सूचविलेली आहे. शासनातील सचिव या पदाची खालची जुनी वेतनश्रेणी रूपये ५९०० - ६७०० असून त्यासाठी रूपये १८४०० - २२४०० ही नविन वेतनश्रेणी आहे. येथे सुद्धा हे लक्षात येईल की, या श्रेणीतील प्राचार्यांच्या वेतनश्रेणीचे शेवटचे टोक १८३०० आहे तर सचिवांच्या वेतनश्रेणींची सुरूवातच १८४०० वरून होते.

२१) आणखी एक महत्वाचा फरक असा की, सचिवांना ही सुधारीत वेतनश्रेणी एक जानेवारी १९९६ पासून लागू करणारा शासन निर्णय ३०.९.१९९७ रोजीच निर्गमित झालेला आहे. प्राचार्यांच्या बाबतीत अजूनही शासन निर्णय निघालेला नाही व तो केव्हा निघेल हे निश्चित नाही. विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या वेतनश्रेणीबाबत नोकरशाहीने संबंधित मंत्र्यांच्या मनामध्ये किती चुकीची व विषारी माहीती भरवून दिलेली आहे हेच यावरून स्पष्ट होते.

उच्च शिक्षण विभागामध्ये काय वातावरण आहे हे त्यावरून दिसून येते. मा.राज्यमंत्र्यांच्या मनामध्ये एवढे विष भरवून देण्यात आले असेल तर या शिक्षकांना न्याय कसा मिळणार? **शिक्षकांचे म्हणणे जर मंत्री/राज्यमंत्री यांना बरोबर समजले नसेल, केंद्र शासनाची कागदपत्रे जर त्यांनी वाचली नसतील तर मग शिक्षकांचे तर ‘कल्याण’च झाले. ज्यांनी वेतनश्रेण्या बद्दल मंत्रिमंडळामध्ये किंवा शासनात बोलावयाचे, शिक्षकांची बाजू मांडायची, त्यांनीच जर असे सांगितले की,** “प्रिन्सिपॉलची वेतनश्रेणी २२ ते २३ हजार रुपयाची असून ही वेतनश्रेणी आपल्या सचिवापेक्षा किती तरी पटीने जास्त आहे. जवळजवळ ३ पटीने जास्त आहे.” **तर त्या प्रिन्सिपॉलच्या वेतनश्रेण्याचे काय होणार?**

२२) विद्यापीठे व सलग्न महाविद्यालयातून काम करणाऱ्या शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना पाचव्या वेतन आयोगाच्या वेतनश्रेण्या लागू करणारा शासन निर्णय ४ फेब्रुवारी, १९९९ रोजी निर्गमित करण्यात आलेला असून शासनाने ते योग्यच केलेले आहे. मात्र असे करीत असतांना विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या सुधारीत वेतनश्रेण्यांचा शासननिर्णय निर्गमित न करण्याच्या शासनाच्या भेदभावपूर्ण कृतीमुळे उच्च शिक्षणाच्या क्षेत्रामध्ये चमत्कारीक स्थिती व विचित्र असे वातावरण निर्माण झालेले आहे.

१९९९ च्या मार्च, एप्रिल, मे, जून महिन्यामध्ये (व पुढे याबाबतचा शासन निर्णय निर्गमित होत नाही तोपर्यंत) महाराष्ट्रात कोणत्याही **विद्यापीठाच्या कुलगुरूंची नेमणूक ७८०० रूपये या निश्चित वेतनावर होईल/होत आहे, पण त्याचवेळी कुलगुरूंचे स्वीय सचिव म्हणून काम पहाणाऱ्या सहाय्यक कुलसचिवांची नेमणूक मात्र ८००० रूपयावर(८००० - १३५०० या वेतन श्रेणीत) होईल/होत आहे.** विद्यापीठातील विभाग प्रमुखाच्या पदावर काम करणाऱ्या एम.ए., एम.एससी., पीएच.डी., डी. लीट्. अशा उच्च पात्रताधारकाची “प्रोफेसर” या पदावरील नेमणूक ४५०० - ७३०० या वेतनश्रेणीत ४५०० रूपये या मुळ वेतनावर होईल/होत आहे, तर या विभागप्रमुखाच्या कार्यालयामध्ये सुपरिटेंडेंट या पदावरील नेमणूक ६५०० या मुळ वेतनावर (रूपये ६५०० - १०५०० या वेतनश्रेणीत) होईल/होत आहे. **पीएच.डी. ही पदवी असली तरच विद्यापीठात किंवा महाविद्यालयात “रिडर” या पदावर होणारी नेमणूक ३७०० या मुळ वेतनावर (३७००-५७०० या वेतनश्रेणीमध्ये) होईल/होत आहे, तर विद्यापीठातील सिलेक्शन ग्रेड लिपीकाची नेमणूक ५५०० या मुळ वेतनावर (५५०० - ९००० या वेतनश्रेणीमध्ये) होईल/होत आहे. महाविद्यालयातून व विद्यापीठातून अधिव्याख्यात्याची नेमणूक २२०० - ४००० या वेतनश्रेणीमध्ये २२००**

[illegible]

(परिच्छेद ३३)

"सभापती महोदय, अर्थात जो निर्णय होणार आहे, तो कॅबिनेटसमोर जाणार आहे. १५ जून पर्यंत करावयाचे आहे." असे उत्तर मा. उच्च शिक्षण मंत्रिमहोदयांनी सभागृहात दिले १५ जून निघून गेला तरी करावयाचे राहीलेच आहे.

(परिच्छेद २८)

या मुळ वेतनावर होईल, तर विद्यापीठातील 'रेकॉर्ड लिफ्टर' ची किंवा प्रमुख चौकीदाराची नेमणूक २६१० रूपये या मुळ वेतनावर (२६१० - ४००० या वेतनश्रेणीत) होईल/होत आहे. विद्यापीठाच्या अतिथीगृहाच्या 'खानसामा' या पदावर होणाऱ्या नियुक्तीचे मुळ वेतनमान हे अधिव्याख्यात्यापेक्षा जादा असेल.

उशिरा का होईना शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचा शासन निर्णय निर्गमित झाला ही अत्यंत योग्य गोष्ट झालेली आहे, हे नमुद करतांनाच विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांच्याबाबत मात्र आकसबुद्धीने शासनाने हा निर्णय अडकवून ठेवावा ही तीव्र खेदाची गोष्ट आहे.

२३) १९४७ मध्ये पहिल्या केंद्रीय वेतन आयोगाचा अहवाल सादर झाला, **त्यावेळी किमान वेतन (सर्वात कनिष्ठ पदाचे) किती असावे याबाबतचा** बराच वादविवाद झाल्यानंतर एकमताने निर्णय होऊ शकला नाही. आयोगाने बहुमताने असा निर्णय घेतला की, "Rs. 55 per mensem would be a fair minimum wage" 1959 मध्ये दुसऱ्या केंद्रीय वेतन आयोगाचा अहवाल सादर झाला. त्या आयोगाने "It should be increased to 80" अशी शिफारस आपल्या अहवालामध्ये केली. १९७३ मध्ये अहवाल सादर केलेल्या तिसऱ्या केंद्रीय वेतन आयोगाने आपल्या अहवालामध्ये किमान वेतनाच्या बाबतीत (सर्वात कनिष्ठ पदाचे वेतन) रुपये १८५ ची शिफारस केली. ही शिफारस प्रत्यक्ष अमलात आणतांना मात्र ती किमान रुपये १९६ असावी असा केंद्र शासनाचा निर्णय झाला. चौथ्या केंद्रीय वेतन आयोगाने (१९८६-८७) शासनाला "आदर्श नियोक्ता" (Model employer) होता आले नाही तर निदान त्याने "चांगला नियोक्ता" (Good employer) असले पाहिजे यावर समाधान मानून रुपये ७५० अशी सर्वात कनिष्ठ पदासाठी शिफारस केली.

२४) भारतामध्ये केंद्र शासनातील सर्वात कनिष्ठ पद असलेल्या शिपायाला वेतन व महागाईभत्ता धरून (Peon's Emoluments : pay + DA) किती रुपये मिळत होते याबाबतची वेळोवेळीची स्थिति पुढील प्रमाणे आहे :-

(१) १९४८ पहिला केंद्रीय वेतन आयोग : रुपये ५५ (२) १९४९ : रुपये ६५ (३) १९६० दुसरा केंद्रीय वेतन आयोग : रुपये ८० (४) १९७३ तिसरा केंद्रीय वेतन आयोग : रुपये १९६ (५) १९८६ चौथा केंद्रीय वेतन आयोग : रुपये ७५० (६) १९८८ : रुपये ८८५ (७) १९९० : रुपये १०३५ (८) १९९२ : रुपये १२८३ (९) १९९४ : रुपये १५३० (१०) १९९६ : रुपये १८६० चौथ्या वेतन आयोगाने सर्वात कनिष्ठ पदाकरिता ७५०-९४० ही वेतनश्रेणी सुचविली होती.

२५) पाचव्या वेतन आयोगाने आपला अभ्यास सुरु केला तेव्हा त्यांच्या असे लक्षात आले की केंद्र शासनात सर्वात कनिष्ठ पदावर काम करणाऱ्या पदधारकांची संख्या ३१.३.१९९४ रोजी जवळ जवळ ५.६६ लाख एवढी होती. हे सर्व ५ - ६ लाख कनिष्ठ पदधारक मुख्यत्वे शिपाई, फरास, स्विपर, चौकीदार, क्लिनर, पॅकर, बेलदार, माळी, वॉचमन, चहा तयार करुन देणारे, (Tea maker) वर्क शॉप हेल्पर, बेअरर, वाशबॉय, दरबान या पदावर कार्यरत होते. पाचव्या वेतन आयोगाने याबाबतचा सर्व प्रकारे आढावा घेतल्यानंतर सर्वात कनिष्ठ पदधारकाला कोणते वेतनमान द्यावे याबाबत आपल्या अहवालाच्या परिच्छेद ४१.३७ (४) मध्ये पुढील प्रमाणे शिफारस केलेली आहे :-

"We would like to adopt a modified version of the constant Relative Income Criterion as possibly the most equitable norm, both from the point of view of the employee as well as the Government. Taking Rs. 750 as the basic pay fixed in 1986, and dearness allowance of Rs. 1110 as on. 1.1.96 we may adopt a compensation

चातुर्वर्ग व्यवस्था संपुष्टात आणावी

*महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाच्या (MFUCTO) अध्यक्ष व सचिवांनी महाराष्ट्र राज्याच्या मा. मुख्यमंत्र्यांना **दिनांक : १५.०४.१९९९ रोजी** ''पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशींमुळे प्रभावित होणाऱ्या सर्व वेतनधारकांना दिल्या जात असलेल्या भेदभावपूर्ण वागणूकीच्या विरोधात बेमुदत संपाची नोटीस.'' या विषयावर एक **निवेदन सादर करुन** या आंदोलन कार्यक्रमाची पूर्वसूचना दिलेली होती. या निवेदनातील परिच्छेद ५ पुढील प्रमाणे आहे.*

"**५. चातुर्वर्ग व्यवस्था संपुष्टात आणावी :** पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशींनी प्रभावित होणाऱ्या सर्व वेतनधारकांची, १.१.९६ पासून या आयोगाच्या शिफारशी लागू करण्याच्या संदर्भात, महाराष्ट्र शासनाच्या निर्णयाने चार वर्गामध्ये विभागणी करण्यात आलेली आहे. (१) **सर्व सनदी अधिकाऱ्यांच्या बाबतीत** 'त्यांच्या' शासनाचा निर्णयही झाला व ३०.९.९७ ला शासननिर्णय निघाला व अंमलबजावणी सुरू झाली. (२) **महाराष्ट्रातील इतर शासकीय कर्मचारी व अधिकारी यांच्याबाबतीत** शासनाचा निर्णय झाला व १० डिसेंबर १९९८ च्या शासननिर्णयाने प्रत्यक्ष अंमलबजावणी सुद्धा सुरू झाली. (३) **माध्यमिक शिक्षकांच्या बाबतीत** शासनाचा निर्णय झाल्यासारखे दिसते पण शासननिर्णय मात्र निर्गमित झाले नाहीत. यातील लहानशा काही प्रवर्गापूरते शासननिर्णय निघाले ते दोषपूर्ण आहेत. (४) **विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या बाबतीत** शासनाचा निर्णय झालेला नाही व त्यामुळे शासननिर्णयहि निर्गमित झालेला नाही. **महाराष्ट्रातील ही चातुर्वर्ग व्यवस्था तत्परतेने संपुष्टात आणावी अशी आमची मागणी आहे."**

factor of 30.9% (See Annexer-41.5) as being the increase in the per capita net national product during the period 1986-1995. This comes to Rs. 547.74 when it is added to the existing basic pay (Rs. 750) and dearness allowance as on 1.1.96 (Rs. 1110), the total works out as Rs. 2434.75. This figure could be rounded off to Rs. 2440. which would also incidentally mean more than a threefold jump in the basic pay from Rs. 750 to Rs. 2440. The interim reliefs of Rs. 200 paid so far to the lowest functionary would naturally be subsumed within the above mentioned figure."

वरील शिफारशीच्या अनुषंगाने पाचव्या वेतन आयोगाने आपल्या अहवालामध्ये **सर्वात कनिष्ठ वेतनश्रेणी २४४०-४०-३२०० ही सुचविलेली होती. तृतीय श्रेणी व चतुर्थ श्रेणी कर्मचाऱ्यांनी नव्या वेतनश्रेणीबाबतची तीव्र नाराजी व्यक्त केल्यानंतर केंद्र शासनाने सर्वात कनिष्ठ पदासाठीच्या वेतनश्रेणीमध्ये सुधारणा केली** व ३० सप्टेंबर १९९७ च्या केंद्राच्या शासननिर्णयाप्रमाणे केंद्र शासनातील सर्वात कनिष्ठ पद धारण करणारासाठी २५५०-५५-२६६०-६०-३२०० ही वेतनश्रेणी स्वीकारली व तीचा प्रत्यक्ष अम्मल सुरु झाला.

२६) "राज्य शासकीय व इतर कर्मचाऱ्यांच्या वेतनश्रेणी सुधारण्याकरिता राज्यशासनाकडून स्वतंत्र वेतन आयोग नियुक्त न करता, केंद्र शासन जेंव्हा जेंव्हा केंद्रीय कर्मचाऱ्यांकरिता वेतन आयोग नियुक्त करील तेंव्हा तेंव्हा त्या वेतन आयोगाच्या शिफारशीवरील केंद्र शासनाचे वेतन विषयक निर्णय (Decisions of the Central Government on the Commission's recommendations in regard to pay scales) राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या तुलनीय प्रवर्गांना लागू करण्यात येतील. वेतन निश्चितीचे सूत्र देखील केंद्र शासनाप्रमाणे असेल." असा धोरणात्मक निर्णय महाराष्ट्र शासनाने डिसेंबर १९७७ मध्येच घेतलेला होता त्यामुळे महाराष्ट्र शासनाच्या वित्त विभागाने, १० डिसेंबर १९९८ रोजी काढलेल्या एका अधिसूचनेने, आपला याबाबतचा शासन निर्णय निर्गमित केला. या निर्णयाप्रमाणे महाराष्ट्र शासनामध्ये सर्वात कनिष्ठ पदावर काम करणाऱ्या वेतनधारकाला २५५०-५५-२६६०-६०-३२०० ही वेतनश्रेणी प्रदान करण्यात आलेली आहे. याचा अर्थ असा आहे की **केंद्र शासनात, राज्य शासनात, संलग्न महाविद्यालयात, विद्यापीठात काम करणाऱ्या चतुर्थ श्रेणीतील शिपायाची नेमणूक २५५० रुपये या मूळ वेतनावर होईल, त्याच वेळी संलग्न महाविद्यालयातून किंवा विद्यापीठातून काम करणाऱ्या अधिव्याख्यात्यांची नेमणूक मात्र २२०० रुपये या मूळ वेतनावर होईल.** महाराष्ट्रामध्ये हा हास्यास्पद प्रकार गेले सहा महिने चालु आहे. विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या वेतनश्रेणीबाबत महाराष्ट्र शासनाचा निर्णय होत नाही तोपर्यंत तो चालूच राहणार आहे.

सर्वात कनिष्ठ अशा शिपाई या पदावरील महाराष्ट्रातील नेमणूक २५५० या मूळ वेतनावर होत असतांना त्याच महाराष्ट्रामध्ये मात्र अधिव्याख्यात्याची नेमणूक २२०० रुपये मूळ वेतनावरच सुरू ठेवण्याचा महाराष्ट्र शासनाचा 'डोळस निर्णय' प्राध्यापकांनी आंधळेपणाने पहात रहावा व तोंड न उघडता मुकाट्याने सहन करावा ही अपेक्षा व्यर्थ आहे.

२७) दिनांक २० एप्रिल १९९९ रोजी "शिक्षकांना पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशी लागू करताना दिली जाणारी भेदभावपूर्ण वागणूक." या विषयावर नियम २६० अन्वये तपशीलवार चर्चा करता यावी म्हणून

नमुना : एक

दिनांक : ६ जुलै १९९९

प्रति,

मा. कुलगुरु / विभागप्रमुख / प्राचार्य

....

....

....

....

विषय : 'दिनांक ७ जुलै १९९९ रोजी एक दिवसाची किरकोळ रजा

मा. महोदय,

महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाच्या (MFUCTO) ठरावाप्रमाणे मी दिनांक ७ जुलै १९९९ रोजी एक दिवस किरकोळ रजा घेत आहे.

पाचव्या वेतन आयोगाने शिफारस केलेल्या व केंद्र शासनाने लागू केलेल्या नव्या वेतन श्रेणींची जशीच्या तशी अंमलबजावणी करणारे आदेश महाराष्ट्र शासनाने विनाविलंब जारी करावेत, या प्रमुख मागणीसह प्राध्यापकांच्या दिर्घकाल प्रलंबीत असणाऱ्या काही इतर मागण्यांसाठी महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाने हे आंदोलन सुरु करण्याचा जो निर्णय घेतलेला आहे त्यास माझा पूर्ण पाठींबा असल्यामुळे मी स्वतः दिनांक ७ जुलै १९९९ रोजी एक दिवस किरकोळ रजा घेवून ह्या आंदोलन कार्यक्रमात सहभागी होत आहे, ही बाब मी आपणांस ह्या पत्राव्दारे कळवित आहे.

आपला विश्वासू

सही ....

पूर्ण नाव ....

....

[illegible]

(परिच्छेद ११)

सर्वश्री.बी.टी.देशमुख, वसंत चव्हाण, व्ही.यु.डायगव्हाणे, व्यंकाप्पा पतकी, रामकृष्ण मोरे, जयवंत ठाकरे, अजहर हुसेन, सुरेश पाटील, गंगाधर पटने, प.म.पाटील यांनी एक प्रस्ताव दिला होता. हा प्रस्ताव पुढील प्रमाणे होता :-

"विद्यापीठीय, महाविद्यालयीन, उच्च माध्यमिक, माध्यमिक, प्राथमिक अशा सर्व स्तरांवर व सर्व विभागातून काम करणाऱ्या शिक्षकांना पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशी लागू करताना दिली जाणारी भेदभावपूर्ण वागणूक, पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशींनी प्रभावित होणाऱ्या सर्व वेतनधारकांची शासनाच्या वर्तनाने चार वर्गात झालेली विभागणी, महाराष्ट्र शासनाने डिसेंबर १९७७ मध्ये राज्य वेतन आयोग न नेमण्याचा धोरणात्मक निर्णय घेऊन सुद्धा सर्व स्तरावरील शिक्षकांच्या बाबतीत पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशी लागू करण्याच्या संदर्भात होत असलेला विलंब व त्यामुळे सबंध शिक्षण क्षेत्रामध्ये निर्माण झालेले अस्वस्थतेचे वातावरण व याबाबत शासनाने करावयाची उपाययोजना विचारात घेण्यात यावी"

चर्चेला उत्तर देतांना मी स्वतः शालेय शिक्षण विभागाबाबत "माननीय मंत्रीमहोदय श्री.सुधीरभाऊ जोशी यांनी १५ जून च्या आत या बाबतचा निर्णय करू असे सांगितले आहे. म्हणून ही बाब निश्चितपणे स्वागतार्ह समजली पाहिजे.....अशासकीय शालेय शिक्षकांच्या बाबतीत अजून शासन निर्णय निर्गमित झालेला नाही. आता याबाबत १५ जूनच्या आत निर्णय होणार आहे, त्याबद्दल मी स्वतः समाधान व्यक्त करतो." असे उद्‌गार काढले.

२८) त्यानंतर उच्च शिक्षण विभागाबाबत मी पुढीलप्रमाणे विचार मांडले :- "आता उच्च शिक्षणांबाबत सांगतो. या ठिकाणी आम्हाला समाधानकारक उत्तर मिळाले म्हणजे समाधानकारकरित्या चर्चा झाली आहे असे मी म्हणणार नाही. मानणार नाही. मा.उच्च शिक्षण विभागाच्या मंत्र्यांचे या ठिकाणी अत्यंत असमाधानकारक उत्तर रेकॉर्डवर आले आहे. हे योग्यच झाले. असमाधानकारक उत्तराची नोंद कामकाजामध्ये झाली म्हणजे चर्चा समाधानकारक रित्या झाली असे मी समजणार. त्यांनी असे म्हटले की, "१५ जून पर्यंत या बाबतचा निर्णय करू नाहीतर कळवू." १५ जूनच्या आत या बाबतचा निर्णय ते करणार आहेत काय? हे त्यांनी सांगीतले नाही." माझ्या या उपरोक्त उद्‌गारानंतर झालेली अनुपुरक चर्चा पुढील प्रमाणे :-

"**श्री.दत्ता राणे** : सभापती महोदय, या ठिकाणी मा.सभापतींनी आदेश दिले आहेत. त्याप्रमाणे मी त्याचा उल्लेख केला आहे. तेच सूत्र स्वीकारून आम्ही १५ जूनच्या आत सुचवू.

श्री.बी.टी.देशमुख : १५ जूनच्या आत निर्णय कराल काय?

श्री.दत्ता राणे : होय. मा.सभापतींनी या बाबत निर्णय दिला आहे. यामध्ये जर काही अडचण असेल तर त्या प्रमाणे करु. मा. अध्यक्षांच्या निर्णयाच्या बाहेर मी कसा बोलू. सभापती महोदय, या ठिकाणी निवेदनामध्ये स्पष्टपणाने लिहिले आहे. मा.सभापतींनी सांगितल्याप्रमाणे १५ जून पर्यंत एकत्र यावयाचे आहे. आणि निर्णय करावयाचा आहे. शासनाला जर काही अडचणी असतील तर तो चर्चेचा विषय होईल. या बाबत चर्चा होणार आहे. १५ जून पर्यंत मा.सभापतींबरोबर या बाबतची चर्चा होणार आहे.

श्री.व्ही.यू.डायगव्हाणे : सभापती महोदय, याठिकाणी अपमानास्पद असे उत्तर दिले जात आहे.

श्री.दत्ता राणे : सभापती महोदय, अर्थात जो निर्णय होणार आहे, तो कॅबिनेटसमोर जाणार आहे. **१५ जून पर्यन्त करावयाचे आहे.**"

२९) ही अनुपुरक चर्चा काळजीपूर्वक पाहिली तर मा. उच्च शिक्षणमंत्र्यांनी काही ठाम आश्वासने दिलेली स्पष्टपणे दिसून येतात "**१५ जूनच्या आत निर्णय कराल काय?**" या टोकदार प्रश्नाला त्यांनी ठामपणे "**होय.**" असे एका शब्दाचे उत्तरे दिलेले आहे. त्यानंतर न विचारलेल्या प्रश्नांची लांबलचक उत्तरे दिली किंवा मागेपुढे खूप आडवळणाचे शब्द त्यांनी बापरले तरी त्यामुळे "होय" चे "नाही" होत नाही, याची जाणीव मंत्रीमहोदयांना नसेल असे म्हणता येणार नाही. शिवाय त्यानंतरसुद्धा "याठिकाणी अपमानास्पद असे उत्तर दिले जात आहे" असे उद्‌गार श्री.व्ही.यु.डायगव्हाणे यांनी काढल्यानंतर मा. उच्च शिक्षणमंत्र्यांनी "सभापतीमहोदय, अर्थात जो निर्णय होणार आहे तो कॅबीनेटसमोर जाणार आहे. १५ जून पर्यंत करावयाचे आहे." कॅबीनेटसमोर जावून याबाबतचा निर्णय होणार आहे या त्यांच्या सांगण्यामध्ये कोणतेही आश्वासन अंतर्भूत नाही हे खरे असले तरी "**१५ जून पर्यंत करावयाचे आहे**" या त्यांच्या विधानात ठाम आश्वासन अंतर्भूत आहे. १५ जून पर्यंत शासननिर्णय निर्गमित करण्याचा शब्द त्यांना पाळता आला नाही तर याबाबतीत त्यांना मदत करणे हे विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांचे कामच आहे. होत असलेल्या आंदोलनापेक्षा उच्च शिक्षणमंत्र्यांना मदत करण्याचा दुसरा कोणताही जास्त चांगला मार्ग शिक्षकांना उपलब्ध

आंदोलनाची आपल्या प्रमुखांना सूचना देणे

(१) संघटनेच्या जिल्हा युनिटच्या व स्थानिक युनिटच्या तातडीच्या बैठकी घेण्यात याव्यात जिल्हा पदाधिकाऱ्यांनी आपापल्या जिल्ह्याचा दौरा करावा. सर्व महाविद्यालयाच्या ठिकाणी सभा घेऊन सर्व शिक्षकांना कार्यक्रमाची कल्पना द्यावी व त्यासोबतच आपल्या प्रमुखांना नोटीस देण्याच्या कामाबद्दलची सर्वांना माहिती द्यावी.

(२) सोबत आंदोलनाच्या नोटीसचे दोन नमुने यांच अंकात प्रसृत करण्यात आलेले आहेत.

(३) नमुना एक हा प्रत्येक शिक्षकाने व्यक्तिशः भरावयाचा आहे. ७ जुलै १९९९ या तारखेसाठी तो असून तो एक दिवस अगोदर सादर करावयाचा आहे.

(४) नमुना दोन हा सामुहिकरित्या स्वाक्षरीत करून सादर करावयाचा आहे व तो २१ जूलै पासून सुरु होणाऱ्या बेमुदत संपासाठी आहे.

(५) नमुना एक व नमुना दोनच्या पुरेशा प्रती आपापल्या स्तरावर तयार करवून घ्याव्या.

(६) उपरोक्त प्रमाणे व्यक्तीशः किंवा समुहशः दिलेल्या प्रत्येक नोटीसची पोच घ्यावी.

- E.H.Kathale, Secretary, NUTA

नाही.

३०) दिनांक २० एप्रिल १९९९ रोजी सभागृहामध्ये झालेल्या या चर्चेमध्ये भाग घेतांना मा. उच्च शिक्षण मंत्र्यांनी पुढील प्रमाणे उद्‌गार काढले :-

"या संबंधीचा धोरणात्मक निर्णय शासन केव्हा घेणार आहे? विद्यापीठ आणि महाविद्यालयाच्या शिक्षकांना वेतनश्रेण्या केव्हा लागू केल्या जाणार आहेत? **जवळजवळ याला सहा महिने झालेले आहेत. हा प्रश्न वारंवार सभागृहापुढे वेगवेगळ्या मार्गाने उपस्थित करण्यात आला ही गोष्ट खरी आहे. या बाबत वेगवेगळ्या प्रकारची आंदोलने झाली याची नोंद देखील शासनाकडे आहे.**"

त्यानंतर या चर्चेमध्ये महाराष्ट्रातील विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या संयमशील वागण्याबाबतीत त्यांनी उत्तम उद्‌गार काढले. त्यावर मा. सदस्य श्री. अरुण मेहता यांनी त्यांना काही जाणीव करून दिली ती चर्चा पुढील प्रमाणे. :-

"**श्री. दत्ता राणे** : ....एकूण वित्तभार आणि आवश्यकता या दृष्टीने विचार करता शासनाला कदाचित असे वाटले असेल की, **शिक्षक मंडळी आहेत ती धीराने घेतील. दुसरा कामगार असता तर तो नाही म्हणाला असता. म्हणून शासनाचा असा विचार झाला असेल.......**

श्री.अरुण मेहता : शासनामध्ये तुम्हीपण आहात ना?

श्री.दत्ता राणे : मीही आहे. **आपल्याला माहिती आहे की, शिक्षक संयमी आहेत. त्यांची आपुलकी आपल्याबरोबर राहील. यामुळे विलंब झाला असला तरी शासनाचा हेतू स्पष्ट आहे.** "

मा. उच्च शिक्षणमंत्र्यांनी या चर्चेमध्ये सहभागी होऊन केलेल्या भाषणातील उपरोक्त अवतरणांचा बारकाईने अभ्यास केला तर पुढील बाबी स्पष्टपणे त्यांनी मान्य केल्याचे या चर्चेवरून दिसून येते.

(१) याला जवळ जवळ सहा महिने झालेले आहेत

(२) हा प्रश्न वारंवार सभागृहापुढे वेगवेगळ्या मार्गाने उपस्थित करण्यात आला ही गोष्ट खरी आहे.

(३) याबाबत वेगवेगळ्या प्रकारची आंदोलने झाली याची नोंद देखील शासनाकडे आहे.

(४) विलंब झाला हे खरे आहे. तरी शासनाचा हेतू स्पष्ट आहे.

(५) शिक्षक हे संयमी आहेत. त्यांची आपुलकी आमच्याबरोबर राहील.

(६) दुसरा कोणताही कामगार असता तर तो नाही म्हणाला असता. त्याने असा विलंब कबूल केला नसता.

(७) आमची ही शिक्षकमंडळी आहे. ती धीराने घेतील असे कदाचित शासनाला वाटले असेल.

(८) शासनामध्ये मीही आहे.

३१) महाराष्ट्रातील विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या संयमित वर्तनाबद्दल मा. उच्च शिक्षणमंत्र्यांनी जे उपरोक्त उद्‌गार काढले ते अत्यंत रास्त आहेत. "१० डिसेंबर १९९८ ला २० लाख कर्मचाऱ्यांचा शासननिर्णय निर्गमित झाला व विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांसाठीचा शासननिर्णय निर्गमित होत नव्हता तेव्हांच जानेवारी ते एप्रिल १९९९ या चार महिन्याच्या काळात संप किंवा परीक्षा बहिष्कार यासारख्या आंदोलनाचा वापर करावा अशा प्रकारचा प्रचंड दबाव येत असतांना महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाने विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांना सबुरीचा सल्ला दिला. विशेषतः विद्यार्थ्यांच्या परीक्षा समोर असतांना असा निर्णय होऊ नये, हाच असा सबूरीचा सल्ला देण्यामागे हेतू होता." हा जो आंदोलनाबाबतचा ठराव दिनांक २७ जून १९९९ रोजी महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाच्या कार्यकारी मंडळाने मंजूर केलेला आहे त्यातील काही भाग वर अवतरणामध्ये नमूद केलेला आहे. हा भाग काळजीपूर्वक नजरेखालून घातला तर महासंघाच्या या संयमपूर्ण वागण्याबाबतचे मा. उच्च शिक्षण मंत्र्यांचे उद्‌गार अत्यंत वास्तववादी, रास्त व वस्तुस्थितीवर आधारित आहेत, हे जेवढे खरे, तेवढेच हेही खरे की ७२० कोटी रुपयाची मदत देण्याचा केंद्र शासनाचा निरोप येवून ११ महिने उलटून गेल्यावरही महाराष्ट्र शासनाचा काही निर्णयच होत नसल्यामुळे या शिक्षकांच्या संयमाचा बांध फुटला तर त्याबद्दल त्यांना कोणीही दोष देणार नाही.

३२) गेल्या दोन तीन वर्षातील राजकीय अस्थिरता लक्षात घेता केंद्रात एका पक्षाचे व राज्यात दुसऱ्या पक्षाचे सरकार असले तर या पाचव्या वेतन आयोगाच्या समकक्ष वेतनश्रेण्या अमलात आणण्यामध्ये मोठ्या अडचणी येतील अशी या सर्व शिक्षक मंडळीच्या मनामध्ये त्यावेळी भावना होती. आज त्यांना देशाचे पंतप्रधान मा. श्री. अटलबिहारी वाजपेयी व शिक्षणमंत्री श्री. मुरली मनोहर जोशी यांच्या नेतृत्वाखालील केंद्र शासनाने देशभरातील प्राध्यापकांना जो न्याय दिला, तो महाराष्ट्रामध्ये लागू करावा म्हणून ७२० कोटी रुपये देऊ केले, यास एक वर्ष होऊन गेले, तरी महाराष्ट्रातील मा. राणे/मुंडे यांचे शासन हलायला तयार नाही याचे आश्चर्य वाटत आहे.

३३) बराच विलंब झाला हे खरे असले तरी शालेय शिक्षण मंत्री मा. श्री. सुधीर जोशी यांनी २० एप्रिल १९९९ रोजीच्या चर्चेत दिलेले "१५ जून १९९९ पूर्वी शासननिर्णय निर्गमित करण्याचे" आश्वासन त्यांनी पूर्ण केलेले आहे. १३ मे १९९९ रोजी शालेय शिक्षण विभागाने याबाबतचा शासननिर्णय निर्गमित केलेला आहे. याचवेळी मा. उच्च शिक्षणमंत्र्यांना आपले आश्वासन पूर्ण न करता आल्यामुळे शिक्षण क्षेत्रातील स्थितीच्या विचित्र पणामध्ये मोठीच भर पडली आहे.

"मॅट्रीक्युलेशन पेक्षा कमी शैक्षणिक अर्हता असलेल्या भूतपूर्व हैद्राबाद व मराठवाडा विभागाच्या मुन्शी" या प्राथमिक शिक्षकाची वेतनश्रेणी ३०५०-४५९० अशी असून त्याच ठिकाणी विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन अधिव्याख्यात्यांची वेतनश्रेणी २२००-४००० ही आहे. त्याचबरोबर "पी.एस.सी. व भूतपूर्व मध्यप्रदेश शासनाची १ वर्षाची मॉन्टेंसरी प्रशिक्षणाची पदविका धारक" प्राथमिक शिक्षकाला विदर्भात ३२०० -४९०० ही वेतनश्रेणी लागू करण्यात आलेली आहे.

"एस.एस.सी व डी.एड. प्रशिक्षित प्राथमिक शिक्षकाला" ४५००-७००० तसेच "बी.एड किंवा डी.एड. सह प्रशिक्षित पदविधर प्राथमिक शिक्षकाला" ५५००-९००० ही वेतनश्रेणी देण्यात आलेली असून त्याचवेळी विद्यापीठातून व महाविद्यालयातून काम करणाऱ्या पी.एच.डी. धारक "रिडर"ला मात्र ३७००-५७०० या वेतनश्रेणीत काम करावे लागत आहे. जेवढी उदाहरणे द्या तेवढी थोडीच आहेत. माध्यमिक शाळेच्या मुख्याध्यापकांना ७५००-१२००० रुपये ही वेतनश्रेणी लागू करण्यात आली आहे, मात्र महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांना ३७००-५७०० या वेतनश्रेणीत व त्याचवेळी विद्यापीठातील विभाग प्रमुख असलेल्या "प्रोफेसर"ला ४५००-७३०० च्या वेतनश्रेणीत दिवस काढावे लागत आहेत . **उच्च शिक्षण विभागाला आपले प्रस्ताव योग्य वेळी मंत्रिमंडळासमोर ठेवता आले नाही वा मंजूर करवून घेता आले नाही याचा भोग संपूर्ण उच्च शिक्षण व्यवस्थेला भोगावा लागत आहे.**

- **प्रा.बी.टी.देशमुख** *विधानपरिषद सदस्य*

****

[illegible]

(परिच्छेद १९)

नमुना : दोन

दिनांक :

प्रति,

मा. कुलगुरु / विभागप्रमुख / प्राचार्य

....

....

....

....

विषय : २१ जुलै १९९९ पासून सुरु होणाऱ्या बेमुदत संपातील आमचा सहभाग

मा. महोदय,

महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाच्या (MFUCTO) ठरावाप्रमाणे आम्ही दिनांक २१ जुलै, १९९९ पासून सुरु होणाऱ्या बेमुदत संपात सामील होत आहोत.

पाचव्या वेतन आयोगाने शिफारस केलेल्या व केंद्र शासनाने लागू केलेल्या नव्या वेतन श्रेणींची जशीच्या तशी अंमलबजावणी करणारे आदेश महाराष्ट्र शासनाने विनाविलंब जारी करावेत, या प्रमुख मागणीसह प्राध्यापकांच्या दिर्घकाल प्रलंबीत असणाऱ्या इतर काही मागण्यांसाठी महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाने हे आंदोलन सुरु करण्याचा निर्णय घेतलेला आहे आणि त्याची यथोचित नोटीसही महाराष्ट्र राज्याच्या मा. मुख्यमंत्र्यांना दिनांक १७ एप्रिल १९९९ रोजी व त्यानंतर ३१ मे १९९९ रोजी सादर केलेल्या निवेदनाव्दारे देण्यात आली आहे.

आम्ही दिनांक २१ जुलै, १९९९ पासून सुरु होणाऱ्या ह्या बेमुदत संपात सहभागी होत आहोत ही बाब आपणांस ह्या पत्राद्वारे कळवित आहोत.

कळावे

आपले विश्वासू

NAGPUR UNIVERSITY TEACHERS'ASSOCIATION

७ जुलै ९९ रोजी ‘जेलभरो’

आंदोलनाचे तपशिल

महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाच्या (MFUCTO) निर्णयाप्रमाणे
बुधवार, दिनांक ७ जुलै १९९९ रोजी

प्रत्येक जिल्ह्याच्या जिल्हाधिकारी कार्यालयावर त्या त्या जिल्ह्यातील विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षक दुपारी १२.०० वाजता मोर्चाने जातील व

“जिल्हाधिकारी कार्यालयाचे कामकाज बंद पाडणे”
हा आंदोलनाचा कार्यक्रम शांततापूर्ण मार्गाने अमलात आणतील, असे करीत असतांना ते स्वतःला अटक करवून घेतील.

- **E.H.Kathale,** Secretary, NUTA

“एस.एस.सी व डी.एड. प्रशिक्षित प्राथमिक शिक्षकाला” ४५००-७००० तसेच “बी.एड किंवा डी.एड. सह प्रशिक्षित पदविधर प्राथमिक शिक्षकाला” ५५००-९००० ही वेतनश्रेणी देण्यात आलेली असून त्याचवेळी विद्यापीठातून व महाविद्यालयातून काम करणाऱ्या पी.एच.डी. धारक “रिडर”ला मात्र ३७००-५७०० या वेतनश्रेणीत काम करावे लागत आहे.

(परिच्छेद ११)

‘जेलभरो’ आंदोलनासंबंधी जिल्हा युनिट व स्थानिक युनिटच्या बैठकी व दौरे : सूचना

(१) संघटनेच्या जिल्हा युनिटच्या व स्थानिक युनिटच्या तातडीच्या बैठकी घेण्यात याव्यात.

(२) जिल्हा पदाधिकाऱ्यांनी आपापल्या जिल्ह्याचा दौरा करावा. सर्व महाविद्यालयाच्या ठिकाणी सभा घेऊन सर्व शिक्षकांना कार्यक्रमाची कल्पना द्यावी.

(३) दिनांक ७ जुलै १९९९ रोजी होणाऱ्या जेलभरो आंदोलनासाठी जिल्ह्याच्या ठिकाणी मोर्चा कोणत्या ठिकाणाहून निघेल ते स्थळ निश्चित करावे व सर्वांना त्याची कल्पना द्यावी.

(४) निश्चित केलेल्या ठिकाणाहून मोर्चा दुपारी बरोबर १२.०० वाजता काढावा. या वेळेत बदल करू नये.

(५) जिल्हाधिकारी यांचे कार्यालयाला उपरोक्त आंदोलनाबाबतची लेखी पूर्वसूचना जिल्हा/स्थानिक पदाधिकाऱ्यांनी द्यावी.

(६) जिल्हाधिकारी कार्यालयावर मोर्चा गेल्यानंतर कामकाज बंद पाडणे आंदोलन सुरु होईल.

(७) शासनाच्या धोरणाचा निषेध म्हणून शासनाचे प्रतिनिधीत्व करणाऱ्या जिल्हाधिकाऱ्यांचे कामकाज बंद पाडणे हे आंदोलनाचे स्वरुप असेल.

(८) असे करित असतांना होणारी अटक शांततापूर्वक स्वीकारणे ही त्या दिवशीच्या जेलभरो आंदोलनाची अंतिम परिणती असेल.

- **E.H.Kathale,** Secretary, NUTA

NUTA BULLETIN (Fortnightly Journal of NAGPUR UNIVERSITY TEACHERS' ASSOCIATION) **EDITOR :** Prof. A.G.Somvanshi,Shankar Nagar, AMRAVATI-444 606. **PUBLISHER : Prof. V.K. Pande,**7,Yeshwant Appartments Laxmi Nagar,**WARDHA-442 001.** Composed at NUTA Bulletin Office, Phundkar Bhavan, Behind Jain Hostel, Maltekadi Road, Amravati-444 601. **PRINTED AT** Bokey Offset Gandhi Nagar, Amravati. (M.S) **REGD NO**. ATI 83 Licenced to post without prepayment **LICENCE NO. ATI 10** Name of the Posting office : **R.M.S. Amravati.** Date of Posting : **30.06.1999**

if Undelivered please return to : NUTA Bulletin Office, Phundkar Bhavan, Behind Jain Hostel, Maltekadi Road, **Amravati-444 601**.

To,..
....
....